

MINISTERSTVO VNITRA
Odbor bezpečnostní politiky

Č.j. OBP-593-34/AK-2006

Praha, 18. ledna 2007

**Aktualizovaná Koncepce boje s kriminalitou
páchanou na životním prostředí
v působnosti resortu vnitra**

OBSAH

I. ÚVOD	3
II. PRÁVNÍ ASPEKTY TRESTNÉ ČINNOSTI V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	3
II.1. <i>Odpovědnost za správní delikty proti životnímu prostředí</i>	5
II.2. <i>Trestněprávní odpovědnost za protiprávní jednání na životním prostředí</i>	8
III. CHARAKTERISTIKA SLOŽEK POLICIE ČR PŮSOBÍCÍCH V OBLASTI ODHALOVÁNÍ A DOKUMENTOVÁNÍ KRIMINALITY PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ.....	13
IV. CHARAKTERISTIKA HLAVNÍCH TYPŮ KRIMINALITY PÁCHANÉ NA ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ	15
IV.1. <i>Nelegální přeprava a nakládání s odpady</i>	15
IV.2. <i>Nelegální sklady s nebezpečnými látkami</i>	23
IV.3. <i>Nezákonné lesní těžby dřeva</i>	27
IV.4. <i>Nelegální obchod s chráněnými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin</i>	30
IV.5. <i>Další formy nezákonné činnosti páchané na životním prostředí</i>	32
V. OBLAST VZDĚLÁVÁNÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ POLICIE ČR	35
VI. OBLAST MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	39
VII. ZÁVĚR	40

PŘÍLOHA

Postup Policie ČR a společnosti Dekonta a.s. jako vedlejší odborné složky integrovaného záchranného systému při řešení případů nelegálních skladů nebezpečných látek

I. Úvod

Usnesením vlády České republiky ze dne 23. října 2000 č. 1044 k Aktualizované Koncepci boje proti organizovanému zločinu bylo ministru vnitra ve spolupráci s ministrem spravedlnosti, ministrem financí a ministrem životního prostředí uloženo koncepčně řešit potírání organizovaných zločineckých aktivit proti životnímu prostředí. Na základě tohoto usnesení byla zpracována Aktualizovaná Koncepce boje s kriminalitou páchanou na životním prostředí v působnosti resortu vnitra, kterou schválil ministr vnitra dne 18. ledna 2007. Materiál postihuje trestnou činnost v této oblasti komplexně, neboť páchaní trestné činnosti v oblasti životního prostředí není omezeno pouze na aktivity organizované.

Aktualizovaná Koncepce boje s kriminalitou páchanou na životním prostředí v působnosti resortu vnitra navazuje na předchozí materiál (schválený ministrem vnitra dne 28. ledna 2002). Koncepce byla zpracována z podkladů útvarů Ministerstva vnitra, Policie ČR a dalších resortů (Ministerstva životního prostředí, České inspekce životního prostředí, Generálního ředitelství cel Ministerstva financí, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva zemědělství, Nejvyššího státního zastupitelství). Zabývá se vyhodnocením situace v oblasti trestné činnosti na životním prostředí a opatření vyplývajících z koncepce, analyzuje právní úpravu, organizační a institucionální rámec boje s kriminalitou páchanou na životním prostředí. Materiál navrhuje opatření pro útvary Ministerstva vnitra a Policie ČR v oblasti legislativní, organizační, vzdělávání a mezinárodní spolupráce. Některá opatření, která překračují působnost resortu vnitra, jsou doporučena příslušným resortům (životního prostředí a spravedlnosti).

II. Právní aspekty trestné činnosti v oblasti životního prostředí

Základní pojmy a zásady ochrany životního prostředí vymezuje zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí a při využívání přírodních zdrojů. Podle § 2 je životním prostředím vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie. Ochrana životního prostředí je definována v § 9 jako činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku. Kromě zákona o životním prostředí existuje řada dalších obecně závazných předpisů, resortních předpisů, metodických pokynů, návodů a sdělení. Z obecně závazných předpisů, které se týkají problematiky životního prostředí, je třeba zmínit zejména zákony:

- č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů
- č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, ve znění pozdějších předpisů
- č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, ve znění pozdějších předpisů

- č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
- č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
- č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů
- č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů
- č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- č. 305/2000 Sb., o povodích
- č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů
- č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), ve znění pozdějších předpisů
- č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů
- č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů
- č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií)

(nejedná se o úplný výčet právních norem)

Dále řada povinností vyplývá z přímo účinné právní úpravy práva ES.

Státní správu na úseku ochrany životního prostředí vykonávají jak speciální orgány (např. některé orgány ochrany přírody podle zákona č. 114/1992 Sb. jako jsou správy národních parků a chráněných krajinných oblastí nebo Česká inspekce životního prostředí, dále jen „ČIŽP“), tak obecné orgány státní správy pověřené úkoly v oblasti ochrany životního

prostředí (obecní úřady, pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady atd.). Na ústřední úrovni má hlavní roli Ministerstvo životního prostředí, nicméně na některých úsecích vykonává sdílenou působnost např. s Ministerstvem zemědělství.

II.1. Odpovědnost za správní delikty proti životnímu prostředí

Z hlediska správní odpovědnosti za protiprávní jednání v oblasti životního prostředí hovoříme nejčastěji o přestupcích a o správních deliktech právnických osob a fyzických osob, jichž se dopustí v souvislosti s výkonem podnikatelské činnosti nebo při provozování určitých kvalifikovaných činností.

Subjektem oprávněným k ukládání sankcí za protiprávní jednání právnických osob jsou orgány státní správy ochrany životního prostředí, ve většině případů ČIŽP a příslušný obecní a krajský úřad (ochrana vod, lesa, přírody a odpadů). Mezi oprávněné orgány patří též pověřené obecní úřady, orgány obcí či správy chráněných krajinných oblastí a národních parků. Právní úprava pravomocí a kompetencí správních orgánů při ukládání pokut na jednotlivých úsecích životního prostředí je v mnohém nejednotná a roztržštěná (např. podle zákona č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, může odebrat exemplář získaný v rozporu s tímto zákonem inspekce, obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo správa chráněné krajinné oblasti či národního parku). Snaha o řešení kompetenčních sporů při ukládání pokut je patrná např. u zákona o odpadech, který ve svém § 68 upravuje kompetenci při ukládání pokut následovně: *„Pokutu ukládá, vybírá a vymáhá správní úřad, který jako první zahájil řízení o jejím uložení; pokuty uložené inspekcí vymáhá příslušný celní úřad. V případě, že bylo zahájeno řízení ve stejný den inspekcí a obecním úřadem obce s rozšířenou působností, provede řízení o uložení pokuty inspekce. O zahájení řízení o uložení pokuty se inspekce a obecní úřad vzájemně informují.“*

V zásadě je pokuta příjmem orgánu, který ji uložil. Vedle sankcí je možno v některých případech uložit za přestupek i ochranné nebo nápravné opatření. Ukládá-li pokutu inspekce, plyne zpravidla polovina příjmu do Státního fondu životního prostředí ČR (zde je účelově vázána) a druhá polovina do rozpočtu obce, v jejímž katastru došlo k porušení předpisu. Obec je povinna zajistit účelové využití těchto prostředků ve prospěch životního prostředí (ovšem bez bližší specifikace s ohledem na deliktem dotčenou složku).

V oblasti právní úpravy ochrany životního prostředí mají vedle sankcí zásadní postavení rovněž opatření k nápravě zjištěných závadových stavů. Nápravná opatření nemusí být realizována pouze na základě rozhodnutí správního orgánu, mohou být uložena přímo zákonem (jejich uložení nevyžaduje existenci protiprávního stavu). Mohou být uložena samostatně i vedle vlastního trestu. Obecně je lze rozdělit na opatření omezující či zakazující určitou činnost, která ohrožuje životní prostředí, a nápravná opatření (došlo-li již k nežádoucímu stavu ať již po právu či protiprávní činností).

Podle následku, který způsobí protiprávní činnost na životním prostředí, lze rozlišovat ekonomickou škodu a ekologickou újmu. Ekonomická škoda se nahrazuje (náhradu škody upravuje občanský zákoník v § 442 a násl., který umožňuje buď finanční náhradu nebo naturální restituci (uvedení do původního stavu). Oprávněným subjektem je vlastník dotčené věci, což může někdy (např. při totožnosti vlastníka a delikventa) činit právní problémy.

Ekologická újma se na rozdíl od škody napravuje, a to dle zákona o životním prostředí

- a) uvedením do původního stavu,
- b) náhradním kompenzačním plněním,
- c) nahrazením, resp. napravením újmy v penězích (toto ustanovení lze označit za problematické, neboť zde chybí jednoznačná metodika k výpočtu škody v penězích a není zřejmé, jak by se příslušná finanční částka stanovovala).

Ekologická újma může vzniknout i po právu, tj. nepředpokládá obligatorně protiprávní jednání. Oprávněným subjektem je stát.

Ministerstvo životního prostředí dosud metodicky zpracovalo pojem „ekologická újma“ pro oblast lesa¹. Jediná průkazná věc u újmy na životním prostředí je dosud kalkulace či přímé vyčíslení nákladů vynaložených na odstranění této újmy (např. u havárie odstranění kontaminace), nákladů spojených s bezpečnou likvidací kontaminovaných materiálů a prostředí (např. nebezpečného odpadu a zeminy) bez případných následků na zabezpečenou skládku nebo na její vybudování, či sazebník jednotlivých chráněných druhů flóry a fauny použitelný např. při úmyslném zabití chráněného živočicha. Metody obecné kvantifikace újmy na životním prostředí zahrnující široký rámec poškození a obnovy ekosystému jsou pro potřeby soudního řízení nepoužitelné, neboť nejsou schopny kvantifikovat újmu na životním prostředí s dostatečnou přesností, jsou věcně neprokazatelné a tudíž napadnutelné. Z tohoto důvodu je nezbytné vypracovat metodiku pro jednotlivé případy trestní odpovědnosti a pro jednotlivé složky životního prostředí a jejich kombinaci.

Správní delikt právnické osoby odlišuje od dalších správních deliktů především znak odpovědné osoby. Subjektem odpovědnosti je právnická osoba jako celek, nikoliv její statutární orgány, jednotliví zaměstnanci nebo členové. Sankcí ukládanou za tyto delikty je téměř výhradně peněžitý trest – pokuta. Pouze výjimečně lze uložit i jinou sankci, např. propadnutí kontrolovaného zboží (např. § 89 zákona o ochraně přírody a krajiny umožňuje odebrání nedovoleně držených zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů), omezení nebo zastavení provozu zdroje (např. § 38 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší).

Pokuty jsou stanoveny buď částkou od nuly do pevně stanovené horní hranice, od nuly do pohyblivě stanovené horní hranice či rozpětím mezi pevně stanovenou dolní a horní hranicí. V zákoně o vodách (§ 117) je pokuta za nedovolené odebrání povrchových či podzemních vod stanovena násobkem sazby za 1 m³ nedovoleně odebraných povrchových či podzemních vod celkovým množstvím těchto povrchových vod a zároveň je zde i stanovena minimální výše pokuty. Při opakovaném porušení právních předpisů lze v některých případech uložit pokutu ve zvýšené sazbě (např. podle zákona č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu). Pro ukládání sankcí za sbíhající se delikty není stanovena obecná úprava, nejbližší analogicky použitelnou úpravou je ustanovení § 12, odst. 2 přestupkového zákona. Jednou ze zásadních otázek uplatňování deliktů odpovědnosti právnických osob (a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti nebo při provozování určitých kvalifikovaných činností) je obligatorní ukládání sankcí.

Kromě správního trestání je třeba se zmínit též o kategorii poplatků za ohrožování, resp. zhoršování stavu životního prostředí, případně jeho složek, jako činnosti sice nežádoucí, nicméně společností tolerovanou a nezakazovanou. Poplatky lze rozčlenit na

- a) poplatky za využívání přírodních zdrojů a
- b) poplatky za ukládání či vypouštění látek do životního prostředí.

¹ Ministerstvo zemědělství nepovažuje uvedenou metodiku za vhodnou ke stanovování ekologické újmy, a to ani pro účely trestního práva, vzhledem k tomu, že podle ní způsobuje ekologickou újmu na lese i ten, kdo v něm řádně hospodaří v souladu s obecně závaznými právními předpisy.

Dojde-li ke spáchání více přestupků stejným pachatelem a věc je projednána ve společném řízení, uloží se sankce podle ustanovení vztahujícího se na přestupek nejpřísněji postižitelný (§ 12, odst. 2 přestupkového zákona). Tento způsob ukládání sankcí v přestupkovém řízení je v oblasti ochrany životního prostředí dosti častý, neboť zpravidla jedním činem dochází k poškození více složek životního prostředí, a tedy i porušení více právních norem.

Navrhovaná opatření:

- * V rámci rekodifikace trestního práva a přestupkového zákona se doporučuje iniciovat sjednocení právní úpravy pravomocí a kompetencí správních orgánů při ukládání pokut na jednotlivých úsecích životního prostředí. Rozlišení kompetentních orgánů vyplývá z požadavků na ochranu té které složky, vychází z praktických zkušeností a možností jednotlivých orgánů. Navrhnout Ministerstvu životního prostředí vyhodnotit roli ČIŽP jako speciálního inspekčního orgánu v rámci práva životního prostředí.
Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí
V rámci MV: odbor bezpečnostní politiky ve spolupráci s odborem legislativy a koordinace předpisů
Termín: 31. prosince 2007

II.2. Trestněprávní odpovědnost za protiprávní jednání na životním prostředí

V ochraně životního prostředí hraje závažnou roli trestní právo (preventivní a represivní). Ačkoliv se zabývá nejzávažnějšími protiprávními činy osob, je jeho úloha právě v prevenci nezastupitelná. Trestné činy na úseku životního prostředí lze dělit do několika kategorií:

A/ OBECNÉ

§ 181a a § 181b – Ohrožení a poškození životního prostředí (úmyslné, nedbalostní)

B/ ZVLÁŠTNÍ

§ 181c – Poškozování lesa těžbou

§ 181e – Nakládání s odpady²

§ 181f, § 181g, § 181h – Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

§ 178a – Pytláctví

§ 186 – Nedovolená výroba a držení radioaktivního materiálu a vysoce nebezpečné látky

§ 203 – Týrání zvířat

C/ OSTATNÍ (*použitelné i pro ochranu životního prostředí*)

§ 158 – Zneužívání pravomoci veřejného činitele

§ 179 a § 180 – Obecné ohrožení (úmyslné, nedbalostní)

§ 257 – Poškozování cizí věci

§ 258 – Zneužívání vlastnictví

Trestného činu ohrožení životního prostředí podle § 181a odst. 1 tr. zákona se dopustí ten, kdo úmyslně znečistí nebo jiným způsobem poškodí půdu, vodu, ovzduší, les nebo jinou složku životního prostředí tím, že poruší předpisy o ochraně životního prostředí nebo předpisy o ochraně a využívání přírodních zdrojů a na větším území, na zvláště chráněném území nebo ve vodním zdroji, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, ohrozí společenstva nebo populace volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin (poškození životního prostředí), nebo kdo úmyslně poškození životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění. Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 181b trestního zákona v prvním odstavci postačuje, resp. je třeba pouze nedbalosti. Jak je patrné, liší se právní znaky obou dvou skutkových podstat pouze v subjektivní stránce – ve vyžadované formě zavinění.

Vývoj zjištěných trestných činů podle §§ 181a – 181h trestního zákona v letech 2001 až 2006

	§ 181a	§ 181b	§ 181c	§ 181e	§ 181f	§ 181g	§ 181h
2001	67	27					
2002	69	44	10	2	0	0	0
2003	22	15	11	0	4	0	0
2004	20	17	11	6	6	0	0
2005	10	12	9	3	5	0	0

²Zákonem č. 314/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, bylo zrušeno slovo „nebezpečný“ v nadpisu § 181e a v § 181e odst. 2 s účinností od 22. června 2006.

2006	10	17	3	14	16	2	0
------	----	----	---	----	----	---	---

Stávající trestněprávní úprava neumožňuje postih nových závažných zásahů do životního prostředí, což se pak odráží v tom, že pachatelé této situace využívají a pouze pod hrozbou správní sankce životní prostředí poškozují. To ostatně vyplývá i z analýzy vývoje počtu zjištěných trestných činů podle statistik Policie ČR a počtu stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob podle statistik soudů a státních zastupitelství v letech 1999 až 2006.

Vývoj počtu stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob podle statistik soudů a státních zastupitelství v letech 1999 až 2006

		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Stíhané osoby	§ 181a	28	55	57	57	32	16	0	1
	§ 181b	12	36	22	38	11	5	4	3
	§ 181c				27	17	17	9	4
	§ 181e					1	3	8	3
	§ 181f				1	2	7	2	20
	celkem	40	91	79	123	63	48	23	31
Obžalované osoby	§ 181a	20	48	51	50	28	10	0	1
	§ 181b	4	23	19	32	6	3	4	3
	§ 181c				24	17	17	9	3
	§ 181e					1	3	7	3
	§ 181f				1	2	7	2	18
	celkem	24	71	70	107	54	40	22	28
Odsouzené osoby	§ 181a	4	6	10	20	9	1	1	1
	§ 181b	4	2	4	13	5	3	4	3
	§ 181c				6	12	9	16	2
	§ 181e					1	1	3	
	§ 181f						3	3	5
	celkem	8	8	14	39	27	17	27	12

Pozn. § 181a trestního zákona – trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí úmyslné, § 181b – ohrožení a poškození životního prostředí z nedbalosti, § 181c – poškození lesa těžbou, § 181e – nakládání s odpady, § 181f, § 181g a § 181h – neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. Do 1. 7. 2002, kdy nabyla účinnosti novela trestního zákona č. 134/2002 Sb., pouze dle §181a, §181b trestního zákona. Do 1. července 2002 pouze dle §181a, §181b trestního zákona.

Cílem novely trestního zákona (zákon č. 134/2002 Sb.), která vstoupila v platnost dnem 1. července 2002, bylo zjednodušit postih trestných činů proti životnímu prostředí. Novela trestního zákona přesněji vymezila skutkové podstaty ustanovení § 181a, § 181b a doplnila nová ustanovení § 181c až § 181h.

Podle poznatků orgánů činných v trestním řízení nedostala aplikační praxe při trestněprávní ochraně životního prostředí přijetím zákona č. 134/2002 Sb. odpovídající nástroj k postihu protiprávních jednání. Většina případů, která je prověřována, končí odložením věci podle § 159a odst. 1 tr. řádu, popř. odevzdáním. Tento zákon účinný postih v praxi spíše znemožnil, a to jednak snížením trestních sazeb, jednak definicí ohrožení a poškození životního prostředí.

V případě trestného činu poškození lesa těžbou podle § 181c tr. zákona jednak jako speciální skutková podstata nedůvodně oproti trestní sazbě v § 181a tr. zákona mírněji postihuje jednu z více rozšířených a pro pachatele komerčně zajímavých forem trestné činnosti proti životnímu prostředí, jednak skutková podstata tohoto trestného činu a její aktuální výklad umožňují pachatelům vyhnout se trestnímu stíhání pro tento trestný čin těžbou v menším rozsahu, resp. na více plochách lesa, aniž by bylo možno tyto plochy počítat.

V případě trestných činů ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181a a § 181b trestního zákona definice skutkových podstat uvádí podmínky, jejichž výskyt lze jen velmi obtížně naplnit a ještě komplikovaněji dokladovat dostupnými důkazy, takže „běžné“ případy poškození životního prostředí nelze pomocí trestní represe postihnout. Pro naplnění skutkové podstaty § 181a odst. 1 trestního zákona, na kterou pak odkazují i ust. § 181b a 181e odst. 1 trestního zákona, je nutno dokazovat to, že nastaly současně tyto podmínky:

- znečištění nebo jinak způsobené poškození půdy, vody, ovzduší, lesa nebo jiné složky životního prostředí
- došlo k tomu v důsledku porušení předpisů o ochraně životního prostředí nebo předpisů o ochraně a využívání přírodních zdrojů
- ohrožení společenstva nebo populace volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin
- vše se musí odehrát na větším území, na zvláště chráněném území nebo ve vodním zdroji, u něhož je stanoveno ochranné pásmo. Přitom společné ustanovení § 181d definuje pojem větší území jako území o rozloze nejméně 5 ha nebo 2 km délky vodního toku.

Právě vymezení pojmu větší území jakožto území o rozloze nejméně 5 ha způsobuje v praxi problémy. Reálný souběh takových podmínek bývá v praxi výjimečný a takto vymezená definice ohrožení a poškození životního prostředí fakticky omezuje, ba téměř znemožňuje možnost praktické aplikace uvedených zákonných ustanovení.

Obdobně je tomu i u trestného činu neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle §181f, kde v odst. 1 písm. a) je možnost trestního postihu striktně stanovena pouze na případy, kdy počet postižených exemplářů přesahuje 50 kusů. Nutno doplnit, že to neplatí pro kriticky ohrožené jedince zvláště chráněných druhů nebo pro exemplář CITES přímo ohrožený vyhubením podle § 181f odst. 2, tam stačí jeden kus.

Na základě poznatků policejní a soudní praxe doporučujeme zjednodušit podmínky pro naplnění skutkových podstat trestných činů ohrožování a poškozování životního prostředí podle § 181a – §181g trestního zákona a zvážit zvýšení trestních sazeb.

Dále je třeba zabývat se např. možností postihu úmyslného zapalování skládek odpadu, které poškozuje životní prostředí, může být kvalifikováno jako obecné ohrožení toxickými zplodinami a přitom vyčíslení materiální škody, nutné pro trestní stíhání, je velmi sporné. Již náklady na výjezd a činnost jednotek požární ochrany v souvislosti s likvidací takovéto události jsou společenskou škodou. Vliv na životní prostředí je nezpochybnitelný minimálně co do emisí znečišťujících látek, které spálením odpadů vznikají.

V souvislosti se změnami klimatu se stává velmi aktuální nebezpečí povodní a požárů, zejména požárů lesa. Orgány veřejné správy na tato nebezpečí s předstihem reagují, jsou vyhledávány stupně povodňové aktivity, zveřejňována varování před povodní apod. Podceněním uvedených varování ze strany provozovatele může docházet k vyplavování nezabezpečených ropných produktů, kalů, nebezpečných odpadů apod. povodní do životního prostředí. Dle platné právní úpravy je však toto chování hodnoceno vesměs pouze jako přestupek.

V době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru rady kraje nařízením kraje upravují podmínky k zabezpečení požární ochrany, obce s rozšířenou působností mohou až na tři měsíce zakázat vstup do lesa apod. Rozdělávání ohniček ve vyschlých lesích či vypalování porostů za extrémního sucha může ve svém důsledku vést až k obecnému ohrožení (viz požár v roce 2006 v národním parku České Švýcarsko). Podle současné právní úpravy je však spáchán pouze úmyslný přestupek, což je z hlediska společenské nebezpečnosti nedostatečné.

Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru je názoru, že výše popsané přestupkové chování ohrožující životní prostředí byť jen z nedbalosti, by mělo být považováno ze trestný čin nebo přitěžující okolnost s vyšší trestní sazbou, pokud bylo předtím orgány veřejné správy upozorněno na zvýšené nebezpečí.

Další legislativní úpravy týkající se oblasti trestního práva jsou zvažovány v rámci přípravy **rekodifikace trestního práva hmotného**. Nicméně navrhovaný trestní kodex včetně doprovodného zákona o trestní odpovědnosti právnických osob neprošel procedurou přijímání v Parlamentu ČR (Poslanecká sněmovna neodhlasovala Senátem vrácený návrh na březnové schůzi 2006; návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byl zamítnut již v prvním čtení Poslanecké sněmovny v roce 2004).

Pokud jde o návrh nového trestního zákona, tento nově přinášel samostatnou hlavu zvláštní části trestního zákona koncentrující trestné činy proti životnímu prostředí a zahrnoval: Poškození a ohrožení životního prostředí (úmyslné i nedbalostní), Poškozování lesa těžbou, Nakládání s odpady, Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (úmyslné i nedbalostní), Odnímání nebo ničení živočichů a rostlin, Týrání zvířat, Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, Pytláctví, Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat, Šíření nakažlivé nemoci zvířat, Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin. Zároveň bylo navrhováno zpřesnění ve formulaci jednotlivých skutkových podstat, které si vyžádalo praktické uplatňování trestního zákona, zejména doplnění požadavku na sčítání dotčených ploch při poškozování lesa těžbou nebo určité zpřesnění trestného činu týrání zvířat.

Důležité doplnění, které přinesla již dřívější novela trestního zákona, a s nímž pracoval i tento návrh, je to, že se nepočítá s přímou náhradou ekologické újmy, jejíž výše je v podstatě nevyčíslitelná, neboť v sobě zahrnuje nehmotné hodnoty, ale pracuje s výší nákladů nutných k nápravě závadného stavu. Obecně se tedy vychází z toho, že při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení věci v předešlý stav. Pro hranici výše škody, prospěchu, nákladů k odstranění poškození životního prostředí a hodnoty věci jsou pak upraveny konkrétní částky, podle kterých se odlišuje škoda nikoli nepatrná, nikoli malá, větší, značná a škoda velkého rozsahu. Jde-li pak v konkrétním případě o následky poškození životního prostředí, které znamenají nevyčíslitelnou ekologickou újmu, pracuje trestní zákon s výší nákladů k odstranění následků poškození životního prostředí. Touto právní úpravou by byly odstraněny komplikace při nápravě v této oblasti, nicméně diskuse nad výpočtem a určováním výše ekologické újmy stále není uzavřena.

Trestní odpovědnost právnických osob

Jednání, mající znaky ekologických trestných činů, se zpravidla dopouštějí právnické osoby, proto je potřebné zabývat se i otázkou trestní odpovědnosti právnických osob. Odpovědnost za protiprávní jednání právnické osoby přechází na konkrétní fyzickou osobu, která při protiprávním činu jednala jménem právnické osoby. Na fyzické osoby jednající jménem právnické osoby se vztahují všechny okolnosti rozhodné pro posuzování trestní odpovědnosti fyzických osob.

Uvedený právní stav ovšem nevyhovuje praxi a v zahraničních právních úpravách existuje speciální právní úprava právnických osob. V tomto duchu byl připraven nový zákon

o trestní odpovědnosti právnických osob. Požadavek na zavedení tzv. deliktní odpovědnosti a sankcionování právnických osob obsahuje řada mezinárodních dokumentů – v oblasti životního prostředí zejména *Úmluva o trestněprávní ochraně životního prostředí* (Štrasburk, 4. listopadu 1998, ETS no. 172).

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob umožňuje účinnější postih některých závažných jednání výslovně uvedených ve zvláštní části nového trestního zákoníku (např. činů vážně poškozujících životní prostředí, jednání spojených s organizovaným zločinem apod.).

Evropské iniciativy na poli trestněprávní ochrany životního prostředí

V listopadu 1998 byla ve Štrasburku přijata a otevřena k podpisu členskými státy Rady Evropy a jiným státem Úmluva o trestněprávní ochraně životního prostředí, která je dovršuje úsilí k ochraně životního prostředí a vychází jednak z požadavků na ochranu lidského života a zdraví a fauny a flóry všemi dostupnými prostředky a jednak z nezbytnosti regulace nakládání s nebezpečným materiálem a technologiemi, které představují rizika pro chráněné zájmy. Úmluva Rady Evropy upravuje konkrétní oblasti, kde je požadován trestní postih.

Dokumentem, který představuje základní rámec pro aktivity Evropského společenství v ochraně životního prostředí v období 2001 až 2010 je Šestý akční program pro životní prostředí přijatý v roce 2001 v Göteborgu, „*Životní prostředí 2010: Naše budoucnost, naše volba*“. Jedním z bodů programu je problematika účinnosti a prosazování legislativních opatření Evropské unie v oblasti ochrany životního prostředí. Jde o zabezpečení implementace evropského práva jednotlivými státy včetně zajištění „příslušné úrovně“ ochrany. Šestý akční program uvádí, že je nutné přijmout úpravu ekologicko-právní odpovědnosti a iniciovat boj s ekologickou kriminalitou. V návaznosti na výše uvedené cíle a v souladu s legislativními požadavky Smlouvy o založení Evropského společenství ve znění změn provedených Amsterodamskou smlouvou, resp. smlouvou z Nice vypracovala Komise *návrh směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí*.

Nicméně návrh ze strany Komise nebyl Radou přijat a Rada sama přišla s vlastní legislativní úpravou, a to s rámcovým rozhodnutím Rady 2003/80/JHE o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva. Toto rámcové rozhodnutí z roku 2003 upravilo základní požadavky na ochranu životního prostředí prostřednictvím trestního práva. Dne 13. září 2005 rozhodl Evropský soudní dvůr zrušit rámcové rozhodnutí Rady 2003/80/JHE o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva, a to z toho důvodu, že bylo přijato mimo legislativní rámec ES. Naznačený legislativní vývoj na evropské úrovni přes jeho zakončení (zrušovací rozsudek je vyvolán sporem o kompetence, nikoliv podstatou právní úpravy) zdůrazňuje význam trestněprávní úpravy dané oblasti v rámci ES.

Navrhovaná opatření:

- * Navrhnout změnu trestního zákona tak, aby tato právní úprava:
 - a) zpřesnila podmínky pro naplnění skutkové podstaty trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181a, § 181b, trestného činu poškozování lesa těžbou podle § 181c;
 - b) vyjasnila popř. další ustanovení trestního postihu environmentální kriminality.Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem spravedlnosti, s ministrem životního prostředí a s ministrem zemědělství

V rámci MV: odbor bezpečnostní politiky
Termín: 30. června 2007

III. Charakteristika složek Policie ČR působících v oblasti odhalování a dokumentování kriminality proti životnímu prostředí

V rámci působnosti Policie ČR je za odhalování a dokumentování trestné činnosti v oblasti životního prostředí garantem Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR. Problematikou ochrany životního prostředí se zabývá oddělení koordinace, metodiky a kontroly hospodářské kriminality. Konkrétně jsou pro specialisty na tuto problematiku vyčleněna pouze dvě tabulková místa.

Na okresních a krajských útvarech Policie ČR jsou ustanoveni specialisté na úseku boje s trestnou činností na životním prostředí. Jedná se o policisty, kteří jsou přednostně určováni ke zpracování trestné činnosti na životním prostředí. U útvarů služby kriminální policie a vyšetřování okresních ředitelství Policie ČR se jedná o jednoho policistu, někdy se touto problematikou zabývají dva policisté. Na úrovni správy kraje jsou vyčleněni dva specialisté. S přihlédnutím na ostatní trestnou činnost však zpracovávají i případy mimo životního prostředí.

V rámci gesce Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu je kriminalita nelegálního obchodování s chemickými, biologickými, radioaktivními a nukleárními materiály. Touto problematikou je pověřeno 2. oddělení odboru obchodování se zbraněmi v tabulkovém stavu 5+1.

Vzhledem k tomu, že životní prostředí je oblast velmi rozsáhlá a náročná na znalosti, je podle ČÍŽP vhodné řešení vytvoření malých odborných skupin s celorepublikovou působností, které budou skutečnými specialisty vždy pro určitou část problematiky (skupina pro odpady, skupina pro těžbu dřeva, skupina pro živou přírodu,...). Tento model je hojně využíván v zahraničí.

Z hlediska trestních sazeb u trestných činů podle § 181a až 181h trestního zákona jde o tzv. bagatelní delikty, což znamená, že v převážné většině přebírají podání a provádějí prověřování pracovníci Policie ČR zařazení na obvodních odděleních Policie ČR. Je třeba podpořit návrh na změnu věcné příslušnosti uniformované policie na úseku trestního řízení, který připravilo Ředitelství služby pořádkové policie a služby železniční policie tak, aby věcná příslušnost ve věcech kriminality na životním prostředí byla z obvodních oddělení Policie ČR od počátku přenesena na Službu kriminální policie a vyšetřování.

V průběhu uplynulého období byla ze strany Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování vedena řada jednání na úrovni jednotlivých odborů Ministerstva životního prostředí, České inspekce životního prostředí, Ministerstva zemědělství, Státního zdravotního ústavu, Státní veterinární správy a dalších orgánů státní správy na úseku ochrany životního prostředí s cílem prohloubit spolupráci těchto orgánů s Policií ČR a zajistit rychlejší průběh dokazování trestné činnosti na životním prostředí. Navazovány jsou další kontakty, např. se zástupci Ústřední komise pro ochranu zvířat, Českomoravské myslivecké jednoty a nevládních organizací (Hnutí DUHA, Česká ornitologická společnost apod.). Prostřednictvím *Rámcové dohody o spolupráci mezi Policií ČR a Českou inspekcí životního prostředí*, uzavřené dne 24. března 2003, jsou na úrovni krajských a okresních útvarů Policie ČR upevněny osobní kontakty s regionálními pracovišti ČÍŽP.

Navrhovaná opatření:

- * Přijmout návrh na změnu služebních předpisů, např. Závazného pokynu policejního prezidenta č. 130/2001 tak, aby věcná příslušnost ve věcech kriminality na životním prostředí byla od počátku přenesena z obvodních oddělení Policie ČR na Službu kriminální policie a vyšetřování.
Odpovídá: Policejní prezidium ČR
Termín: 31. prosince 2006

- * Prohloubit spolupráci s orgány státní správy podílejícími se na ochraně životního prostředí. Na úrovni okresních a krajských útvarů Policie ČR využívat oblastní inspektoráty České inspekce životního prostředí, územní orgány státní správy, Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem pro získávání odborných vyjádření a znaleckých posudků od těchto orgánů při objasňování skutečností rozhodných pro trestní řízení.
Odpovídá: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, spolupráce na úseku vzdělávání a metodické podpory: ministr životního prostředí, ČIŽP
Termín: průběžně

- * Vzhledem k rozsáhlosti náročnosti problematiky ochrany životního prostředí zvážit vytvoření malých odborných skupin s celorepublikovou působností, které budou skutečnými specialisty vždy pro určitou část specifických trestných činů páchaných organizovaně a v celostátním rozsahu (skupina pro odpady, skupina pro těžbu dřeva, skupina pro živou přírodu,...).
Odpovídá: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, spolupráce na úseku vzdělávání a metodické podpory: ministr životního prostředí, ČIŽP
Termín: průběžně

IV. Charakteristika hlavních typů kriminality páchané na životním prostředí

IV.1. Nelegální přeprava a nakládání s odpady

Obecně se jedná o nepovolenou přepravu odpadů³ ať již organizacemi nebo i fyzickými osobami, nezajištěnou nebo nepovolenou likvidaci komunálních, průmyslových odpadů např. spalováním apod. Při přepravě a při dalším nakládání s odpady jsou porušovány právní předpisy, především zákon č. 185/2001, odpadech, ve znění pozdějších předpisů, a prováděcí předpisy, jakož i přímo předpisy Evropské unie. Dovážený odpad je deklarován jako odpad jiné kategorie, přičemž je předstíráno, že se jedná o odpad určený k využití, i když ve skutečnosti je dovezen za účelem odstranění. Dalším případem je, kdy věc, která je přepravována přes hranice, není přepravcem vůbec deklarována jako odpad, ačkoli pouhá vizuální kontrola přináší důvodné pochybnosti. V takovém případě nezbyvá, než aby celní úřad požádal o rozhodnutí krajský úřad místně příslušný místu provedení kontroly. Zákon však neumožňuje celnímu úřadu nařídit přerušení přepravy a odstavení vozidla na místo k tomu určené do doby, než krajský úřad rozhodne, zda je věc odpadem!⁴ Nejjednodušším způsobem se jeví ten, kdy česká firma přijme zahraniční odpad, který je podvodně deklarován jako odpad k využití. Česká firma se stane držitelem odpadu a jako „svůj-tedy český“ odpad ho uloží na skládku, čímž dojde k faktickému odstranění odpadu. Při tomto jednání často dochází nejen k naplnění skutkové podstaty trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí, ale také trestného činu podvodu, zkrácení daně, nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení, apod. Při přepravě odpadu docházelo také k úmyslnému zapalování těchto odpadů, což může naplnit i skutkovou podstatu trestného činu obecného ohrožení.

Přeshraniční přeprava odpadů do České republiky za účelem ODSTRANĚNÍ je zakázána⁵ (s výjimkou odpadů vzniklých v sousedních státech v důsledku živelních pohrom nebo za stavu nouze). Je ale možný tranzit přes území České republiky.

Odpady určené k VYUŽITÍ jsou podle možného rizika při jejich využívání rozděleny na odpady uvedené na zeleném seznamu (např. odpad textilu, pryže, neošetřené dřevo), žlutém seznamu (např. popel a struska, ošetřené dřevo), červeném seznamu (např. azbest) a odpady dosud neuvedené na žádném se seznamů.⁶

Ministerstvo životního prostředí, které je ústředním orgánem státní správy v oblasti odpadového hospodářství vykonává funkci příslušného správního úřadu pro přeshraniční přepravu odpadů. Ke kontrole vnitrostátní i přeshraniční přepravě odpadů jsou oprávněny celní orgány.

Prvotním zájmem je zamezit jakékoliv nelegální přepravě odpadů do České republiky. V tomto směru jsou příslušné orgány:

Při přejezdu vozidla přes státní hranice:

³ *Odpadem je podle § 3 odst. 1 zákona o odpadech každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k zákonu o odpadech.*

⁴ *Z § 77 odst. 7 pouze vyplývá, že nařízením přerušení přepravy a odstavení vozidla je vázáno na zjištění, že přeshraniční přeprava odpadů je nedovolenou přepravou odpadů dle čl. 26 nařízení č. 259/93 nebo, že je uskutečňována v rozporu s povolením.*

⁵ *Odstraňování odpadů jsou činnosti uvedené v příloze č. 4 k zákonu o odpadech (skládkování či jiný způsob způsob ukládání, biologický rozklad, spalování, atd.).*

⁶ *přílohy II, III a IV nařízení rady (EHS) č. 259/93 o dozoru nad přepravou odpadů v rámci Evropského společenství, do něj a z něj a o jejich kontrole.*

- * Služba cizinecké a pohraniční policie, která v rámci pohraničního odbavování a v pásmu do 25 km od státních hranic zaznamenává a podle možností dokumentuje podezřelé jevy a okolnosti nasvědčující nelegální přeshraniční přepravě odpadů do České republiky.
- * Celní orgány, které v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží mají postavení policejního orgánu⁷. Celní orgány jsou oprávněny vyžádat si při kontrole odbornou pomoc České inspekce životního prostředí. V případě pochybností, zda se přepravované zboží považuje za odpad, rozhoduje krajský úřad.

V ostatních případech:

- * Skutečnosti odůvodňující podezření z nelegální přepravy a dalšího nakládání s odpady mohou vyplývat z vlastního zjištění Policie ČR (např. při výkonu obchůzkové či hlídkové nebo dopravní služby) nebo z oznámení nebo z jiného podnětu. Policejní orgán si v rámci trestního řízení vyžádá znalecké posudky, pokud nebude postačovat odborné vyjádření podané inspekcí životního prostředí nebo jiným příslušným orgánem státní správy.

Do konce roku 2005 spadá zahájení prvního velkého nelegálního dovozu odpadů z Německa v Plzeňském, Libereckém a Ústeckém kraji. Jednalo se o odpady odesílané z Německa, které byly ve velkém množství skladovány v zařízeních, která pro nakládání s odpady a jejich příjem nebyla oprávněná. Inspekci se podařilo u některých zásilek prokázat zavinění ze strany německého odesílatele a na základě žádosti Ministerstva životního prostředí jako příslušného úřadu bylo celkem 11 zásilek vráceno do země odeslání. Místní šetření proběhla u 6 subjektů a ve 2 případech byla uložena pokuta českému příjemci odpadů. Velmi důležité v této věci je informování veřejnosti, která může svými podněty k řešení přispět.

Od přistoupení České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004 neexistují na hranicích hraniční celní úřady, kontroly se provádějí pouze namátkově, což je z hlediska nebezpečnosti nelegálních dovozů odpadů nedostatečné, neboť nejúčinnější prevencí před tímto druhem organizovaného zločinu je právě důsledná kontrola na státních hranicích. Dle zákona o odpadech celní úřady provádějí prostřednictvím skupin mobilního dohledu kontrolu vnitrostátní i přeshraniční přepravy odpadů, dovozu baterií nebo akumulátorů ze států, které nejsou členskými státy Evropské unie.⁸

⁷ § 12 odst. 2 trestního řádu.

⁸ V rámci této kontrolní činnosti jsou celní úřady oprávněny:

- zastavovat vozidla, nařizovat jejich odstavení na vhodné místo, kontrolovat doklady provázející odpad a zboží, doklady prokazující totožnost osoby přepravující odpad, provádět fyzickou kontrolu odpadů a zboží, odebrat a analyzovat vzorky a pořizovat fotodokumentaci,
- provádět šetření na místě vzniku odpadů u původce, držitele nebo oznamovatele, příjemce, avšak pouze v případě zjištění porušení právních předpisů při kontrole přepravy odpadů,
- nařídit přerušeni přepravy a odstavení vozidla na místo k tomu určené, v případě zjištění nedovolené přepravy,
- rozhodnout o stanovení kauce ve výši od 10 – 50 tis. Kč, pokud došlo k porušení právních předpisů,
- přikázat řidiči jízdu na nejbližší, z hlediska bezpečnosti a plynulosti provozu na komunikacích vhodné místo k odstavení vozidla, zadržet řidiči doklady k vozidlu a k nákladu a zakázat pokračování v jízdě, nesložil-li požadovanou kauci,
- vyžádat si odbornou pomoc ČIŽP,
- požádat o rozhodnutí krajský úřad v případě pochybností, zda přepravované zboží není odpadem,
- při zjištění podezření z porušení právních předpisů celní orgány sankce neukládají, ale dávají podnět na základě sepsaného protokolu o provedené kontrole ČIŽP nebo Ministerstvu životního prostředí.

Za účelem zlepšení spolupráce mezi Generálním ředitelstvím cel, Ministerstvem životního prostředí a Českou inspekcí životního prostředí byla dne 20. ledna 2006 uzavřena ***Dohoda o spolupráci při kontrole přeshraniční a vnitrostátní přepravy odpadů.***

Generální ředitelství cel vydalo rozkaz č. 5 – ***Kontrola přepravy odpadů***, jehož účelem je omezení nelegální přepravy odpadů na území ČR zintenzivněním kontrolní činnosti skupin mobilního dohledu CLO.

V souvislosti s nelegální přepravou odpadů do České republiky byla přijata Celní správou následující opatření:

- * zajištění úzké spolupráce mezi celními orgány a službou cizinecké a pohraniční policie, jejímž cílem bylo nastavit vzájemné postupy k zefektivnění kontrolní činnosti v případě podezřelé komodity při přeshraniční přepravě,
- * zlepšení spolupráce mezi celními orgány a obyvatelstvem, došlo k vytvoření speciálních telefonních linek, kam občané mohou sdělovat své podněty k nelegální přepravě či skladování odpadů,
- * zvýšení kontrolní činnosti zaměřené na problematiku odpadů na celém území ČR.

Seznam hraničních přechodů, v jejichž blízkosti působí celní orgány, byl přílohou k rozkazu GŘC č. 8/2006 – Zabezpečení kontroly přepravy odpadů při vstupu na území ČR, který byl nahrazen rozkazem GŘC č. 33/2006. Od 1. 7. 2006 působí celní orgány nepřetržitě v blízkosti 7 vyjmenovaných hraničních přechodů a na 16 hraničních přechodech budou provádět pouze nepravdělnou kontrolní činnost. Opatření bylo podle Generálního ředitelství cel přijato v souvislosti s poklesem zjištěných případů nelegálního dovozu odpadů do ČR.

Dne 21. 2. 2006 byl všem oblastním ředitelstvím služby cizinecké a pohraniční policie zaslán ***Pokyn ředitele služby cizinecké a pohraniční policie k přijetí opatření na silničních hraničních přechodech a ve vnitrozemí.***

Policie ČR provádí ve spolupráci s celními orgány následující opatření:

- * všechna oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie vešla ve styk s regionálními Celními ředitelstvími a projednala s nimi opatření na vybraných hraničních přechodech při provádění pohraniční kontroly a tipování dopravců s odpadem;
- * o opatřeních byly informovány i ostatní hraniční přechody, včetně spojení na mobilní skupiny CLO působící v blízkosti vybraných hraničních přechodů;
- * Generální ředitelství cel zasílá službě cizinecké a pohraniční policie pravidelně přehled případů vrácení vozidel do zahraničí v souvislosti s nelegální přepravou odpadů;
- * referáty služby cizinecké a pohraniční policie zasílají hlášení o zjištěných případech operačnímu středisku Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie, které je zařazuje do denních „Situačních zpráv operačního důstojníka Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie pro ředitele služby cizinecké a pohraniční policie“;

Působnost Policie ČR je upravena zákonem č. 314/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Zákon s účinností od 22. června 2006 doplnil do té doby chybějící kompetence Policie ČR v oblasti odpadového hospodářství – v § 71 zařadil Policii ČR mezi orgány veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství a v § 77a vymezil působnost Policie ČR v oblasti pohraničního odbavování a nakládání s odpady.

Podle „§77a

(1) Policie ČR

- a) v rámci pohraničního odbavování a v pásmu do 25 km od státních hranic⁹ zaznamenává a podle možností dokumentuje podezřelé jevy a okolnosti nasvědčující nelegální přeshraniční přepravě odpadů do ČR,
- b) předává zjištěné podněty orgánům inspekce a celních úřadů k provedení vlastních nápravných opatření,
- c) spolupracuje a v rámci součinnosti poskytuje odbornou pomoc a přiměřené podmínky orgánům inspekce a celních úřadů.

(2) Policie ČR v rámci spolupůsobení a při získávání informací potřebných pro plnění úkolů podle odst. 1 postupuje a využívá oprávnění podle příslušných právních předpisů¹⁰

(3) Policie ČR si při plnění úkolů podle odstavce 1 může vyžádat odbornou pomoc orgánů inspekce nebo celních úřadů.“

V gesci Ministerstva životního prostředí byla v roce 2006 ustanovena **meziresortní skupina pro přeshraniční přepravu odpadů**. Policii ČR v ní zastupují zástupci Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie, Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování a Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu.

Když celní orgán při kontrole získá pochybnost, zda přepravovaná věc není odpad, musí o rozhodnutí v pochybnosti požádat příslušný krajský úřad, který jako jediný disponuje zákonnou kompetencí v této věci rozhodnout. Česká inspekce životního prostředí měla kompetenci rozhodovat v této věci u dovážených komodit do doby, než vstoupil v platnost zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, v platném znění, nyní taková kompetence chybí. Pro srovnání, Slovenská inspekce životního prostředí tuto kompetenci ze zákona má a rozhoduje nikoli ve zdlouhavém správním řízení, ale přímo na místě. Jako důležitá se jeví skutečnost přidělení kompetence o rozhodování zda dovážená věc je či není odpadem inspekci, která stejně jako např. v případě Slovenska by tuto kompetenci mohla využít operativně přímo na místě, bez zdlouhavého právního řízení a odpad by nebyl do země vůbec vpuštěn.¹¹

Problematika vrácení odpadů přes hranice je složitá, neboť i v případě, že je zjištěno, že přeprava je ilegální, neexistuje okamžitá cesta, jak dopravce přinutit k návratu zpět přes hranice. Kompetenci k vrácení kamionu podle čl. 26 odst. 2 Nařízení Rady (EHS) č. 259/93 o dozoru nad přepravou odpadů v rámci ES nemá žádný orgán České republiky a vrácení odpadu zajišťuje příslušný orgán pro odesílání. Ministerstvo životního prostředí má pouze kompetenci informovat příslušný orgán pro odesílání. Ministerstvo životního prostředí funguje tedy jako kontaktní subjekt a zastupuje ČR při jednání v otázkách přeshraniční přepravy odpadů se zahraničními subjekty. Případy vrácení odpadů zpět přes hranice jsou

⁹ § 2 zákona č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů (zákon o ochraně státních hranic), ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ např. zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 216/2002 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Nedílnou otázkou ve věci přidělení kompetence pro rozhodování, zda dovážená věc je či není odpadem, však je i otázka dvouinstančnosti ČÍŽP. Pokud by ČÍŽP rozhodovala na místě a případně vedla následná správní řízení, je nutná sekundární podpora prvoinstančních rozhodnutí ČÍŽP od odvolacího orgánu, kterým je v současnosti Ministerstvo životního prostředí. V případech přeshraniční přepravy odpadů a rozhodování v pochybnostech zda dovážená věc je či není odpadem, by mohlo nepotvrzení ze strany odvolacího orgánu znamenat i významné náhrady škod pro kontrolované subjekty. Proto je vhodné, aby ČÍŽP stejně jako Slovenská inspekce životního prostředí byla orgánem dvouinstančním, což se na Slovensku osvědčilo a odrazilo právě v efektivitě kontroly dodržování práva životního prostředí.

však velice zdlouhavé a dochází k překračování 30-denní lhůty pro navrácení. V těchto případech je zapotřebí, aby Celní správa důsledně odstavovala tato vozidla a kompetenci odstavovat vozidla měla i Policie ČR (služba cizinecké a pohraniční policie, služba dopravní policie, služba kriminální policie a vyšetřování).

Celní úřady mají možnost ukládat v případě porušení povinností při přepravě odpadů kauce. V současné době není možné započítat kauci do ukládané pokuty podle zákona o odpadech. Kauci v zásadě platí řidič, přičemž povinnosti při přeshraniční přepravě odpadů nese oznamovatel a příjemce. ČIŽP upozorňuje, že musí tudíž zaplacené kauce vracet jejich plátcům a jejich ukládání je neúčelné. Tyto kauce vůbec problematiku ilegální přepravy odpadů neřeší, naopak je to způsob, jakým je po zjištění protiprávního stavu při přepravě odpadů umožněno subjektu dále pokračovat v jízdě, tj. v protiprávním jednání. Pro jednoznačné nakládání s kaucemi v současné době neexistuje zákonná právní úprava. Proto ČIŽP stále žádá celní úřady o to, aby kauce nebyly vybírány a je nutné urychleně změnit v tomto směru zákon o odpadech.

V případech nelegální přeshraniční přepravy odpadů často chyběly jakékoliv přepravní dokumenty a bylo tedy skoro nemožné zjistit všechny zodpovědné osoby. Bylo zjištěno, že např. doklady CMR (Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě) nepodléhají povinnosti archivace. V tomto směru je vhodná určitá legislativní změna.

V rámci přepravy odpadů je rovněž vhodné, aby kamiony, které přepravují odpad, byly stejně jako je tomu např. v Německu označeny identifikační tabulkou a byly tak pro kontrolní orgány jednoduše viditelné. Kamiony, u kterých by namátková kontrola odhalila, že přepravovaly odpad a nebyly označeny identifikační tabulkou, by v takovém případě mohly dostat např. blokovou pokutu 50 tis. Kč. Kontrola přepravy odpadů by se tak zefektivnila.

Určité případy porušení předpisů týkajících se přeshraniční přepravy odpadů by měly být řešeny v rámci blokových pokut – např. za nedostatečně vyplněné přepravní doklady, neoznačení nákladu, chybějící přepravní doklady, atd. Blokové pokuty musí být ukládány ve výši odpovídající možnému zisku spojenému s konkrétním porušením předpisů. I tímto opatřením by se zvýšila efektivita kontroly přeshraniční přepravy odpadů a potažmo boje s organizovaným zločinem s tímto spojeným. Toto opatření by vyžadovalo definovat nový přestupek, za který by byl odpovědný přímo řidič. Blokové pokuty by v těchto případech měly ukládat celní orgány a orgány Policie ČR.

Z hlediska zvýšení odhalování spáchaných trestných činů, přestupků a správních deliktů je důležitá intenzivnější kontrola ze strany všech kompetentních orgánů, tedy krajských úřadů, obecních úřadů, úřadů obcí s rozšířenou působností, inspekce, Policie ČR atd. Tato činnost bude mít následně i preventivní účinky.

V případě nelegálního skladování nebezpečných chemických látek a odpadů ve Chvaleticích orgány státní správy (ČIŽP, Policie ČR) i samosprávy (Pardubický kraj, města Přelouč i Chvaletice) od počátku nálezů v červnu 2006 činily vše pro vyřešení situace. Byla svolána bezpečnostní rada kraje, ustanovena koordinační pracovní skupina a expertní tým. Požadavky Pardubického kraje na Hasičský záchranný sbor (expertní posouzení), Policii ČR (střežení areálu) a Armádu ČR (monitoring bojových otravných látek) byly z jejich strany plněny neprodleně. Byla navázána spolupráce s Ministerstvem životního prostředí, jako gesčním orgánem státní správy na úseku odpadů a chemických látek. Okamžité financování nezbytných zabezpečovacích prací (např. odvoz tlakových lahví s vysoce toxickými plyny, odvoz a likvidace hybridu sodného, zpracování bezpečnostního projektu likvidace látek) bylo zajištěno z rozpočtu Pardubického kraje, z vyčleněných prostředků tzv. „krizového fondu“. Další prostředky uvolnilo Ministerstvo financí na základě žádosti hejtmána Pardubického kraje z vládní rozpočtové rezervy.

Důležitý je prvek prevence na místních lokalitách (v obcích), v tomto směru jsou kompetentní ke kontrolám obecní úřady a úřady obcí s rozšířenou působností. Je vhodné rovněž rozšířit sankční kompetence těchto správních úřadů, a to o možnost pokutovat fyzické osoby za širší výčet přestupků dle zákona o odpadech. Krajské úřady, které mají podobné kontrolní pravomoci v oblasti odpadového hospodářství jako inspekce, by rovněž měly získat pravomoc ukládat pokuty. Novela zákona o odpadech (zákon č. 314/2006 Sb.) rozšířila pravomoci inspekce kontrolovat fyzické osoby a ukládat jim v přestupkovém řízení pokuty do 1 mil. Kč a inspekce je nově jako jediná s takovou pravomocí. Je tedy nutné podle inspekce do budoucna přenést část této kompetence na obecní úřady a úřady obcí s rozšířenou působností.

Inspekce jako vrchní kontrolní orgán s omezeným počtem specializovaných odborníků¹² by vzhledem k zajištění dostatečné kontrolní síly pro složitější případy, které se objevují stále častěji, měla získat zákonnou možnost jak přenést méně složité případy na kontrolní orgány nižší úrovně – obecní úřady, úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady.

V rámci přeshraniční přepravy odpadů bylo identifikováno, že skupiny organizovaného zločinu vytipovaly objekty, které si pronajaly a do kterých uskladnily odpady, vznikly tedy černé skládky. V minulých právních úpravách zákona o odpadech byla tato problematika řešena odpovědností majitele pozemku za stav pozemku. Současná legislativa problematiku černých skládek efektivně neřeší. Inspekce nemůže postihovat majitele pozemků, na kterých kontinuálně vznikají černé skládky.

V souvislosti s řešením nezákonného uskladnění nebezpečných chemických látek a odpadů doporučuje ČIŽP zakotvit i osobní trestní zodpovědnost majitelů a jednatelů problematických společností. Právnícké a fyzické osoby, které mají povolení k nakládání s odpady, zejména nebezpečnými, by měly mít povinnost si vést finanční rezervu, která by se použila k uhrazení nákladů na bezpečné odstranění odpadů, pokud by se tato osoba dostala do konkurzu, případně nebyla dlouhodobě k zastavení, a stav objektu či zařízení by představoval reálnou hrozbu pro zdraví občanů či životního prostředí. Tato finanční rezerva by neměla být předmětem konkurzního řízení. Toto opatření by si vyžádalo legislativní změnu zákona o odpadech, popř. i dalších předpisů jako je živnostenský zákon nebo zákon o konkurzu a vyrovnání.

Nakládání s autovraky

Autovraky jsou považovány za odpad v souladu s nařízením rady (EHS) č. 259/93 o dozoru nad přepravou odpadů v rámci Evropského společenství, do něj a z něj a o jejich kontrole. Způsob nakládání s autovraky je upraven v zákoně o odpadech (§ 36 a násl.), včetně povinnosti převzít autovraky ke zpracování a povinné míry recyklace. Na základě potřeby vykazovat kvóty pro recyklaci a opětovné použití autovraků stanovené směrnicemi EU byl uveden do provozu integrovaný informační systém pro vyřazené automobily. Systém by měl být napojen na centrální registr vozidel, což umožní kontrolu při trvalém odhlášení vozidla, zda bylo vozidlo i ekologicky zlikvidováno a usnadní to administrativu a sběr dat, které po nás požaduje EU.

I přes relativně podrobnou úpravu v zákoně o odpadech je nakládání s autovraky spojeno s řadou problémů, které vplynuly ze závěrů společných kontrol Policie ČR a Magistrátu hl. m. Prahy v provozovnách nakládajících s tímto odpadem v roce 2005: Většina

¹² Např. ČIŽP má pro kontrolu dodržování právních předpisů v oblasti odpadů, obalů, chemických látek a biocidních přípravků pouze 80 inspektorů.

autovrakovišť je v současné době provozována jako živnost ohlašovací - volná, „koupě zboží za účelem dalšího prodeje a prodej“. Pouze jedna kontrolovaná provozovna byla vedena jako provozovna se souhlasem krajského úřadu k využívání, odstraňování, sběru nebo výkupu odpadů a 21 provozovatelů vykonávalo činnost se souhlasem příslušného orgánu státní správy pro nakládání s nebezpečnými odpady (předmět živnostenské činnosti „podnikání v oblasti nakládání s nebezpečnými odpady“ však uváděly pouze 4 provozovny). 36 provozoven vykonávalo svoji činnost bez jakéhokoliv povolení pro nakládání s odpady. Základem problému, podle jakého zákona má provozovatel postupovat při nakládání s autovraky (zda pouze podle živnostenského zákona nebo i podle zákona o odpadech) je i otázka, kde končí nakládání s odpady a kde začíná prodej použitého zboží, v našem případě znovu využitelných dílů z autovraků.

V tomto směru by byla potřeba jednoznačně vymezit nakládání s autovraky i z pohledu živnostenského zákona a výrazně zvýšit a zkvalitnit kontrolní činnost všech zainteresovaných složek ve všech provozovnách, kde dochází k nakládání s autovraky. Podle našeho názoru není dostatečně ošetřena pravomoc Policie ČR ke vstupu do ostatních prostor živnostenských provozoven, v nichž dochází k nakládání s odpady (policie může podle § 20d zákona o Policii ČR vstoupit do prostor všech živnostenských provozoven určených pro zákazníky a do všech prostor jen v případě živnostenských provozoven, ve kterých probíhá nákup použitého zboží nebo zboží bez dokladu nabytí, přijímání tohoto zboží do zástavy nebo zprostředkování jeho nákupu či přijetí do zástavy). Podle ustanovení § 21 zákona o Policii ČR může policie vstoupit do ostatních prostor živnostenských provozoven vyjma výše jmenovaných jen tehdy, je-li důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby nebo hrozí-li větší škoda na majetku, případně, vznikne-li důvodné podezření, že se v objektu nachází mrtvola. Autovraky jsou však primárně definovány jako odpad, nikoliv zboží a jsou upraveny zákonem o odpadech. Některé jejich části mohou být po demontáži určeny k dalšímu použití. Kontrolní pravomoci Policie ČR jsou omezeny oprávněním policie vstupovat v provozovnách určených pro nakládání s odpady jen do prostor určených pro zákazníky, což může komplikovat jejich činnost při hledání a identifikaci odcizených vozidel nebo jejich částí, které se často nacházejí v těchto provozovnách.

Navrhovaná opatření:

- * Doporučuje se ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí navrhnout změnu zákona o odpadech tak, aby tato právní úprava obsahovala:
 - a) kompetenci Policie ČR odstavovat vozidla vezoucí odpad v rozporu s Nařízením Rady (EHS) č. 259/93 o dozoru nad přepravou odpadů v rámci ES;
 - b) kompetenci České inspekce životního prostředí rozhodovat v případě pochybností, zda se v případě určitého materiálu jedná o odpad či nikoli, a to nejen pro případy nezákonné přepravy odpadů;
 - a) nově definovaný přestupek v oblasti nelegální přeshraniční přepravy odpadů (např. za nedostatečně vyplněné transportní doklady, neoznačení nákladu, chybějící transportní doklady), za který bude odpovědný přímo řidič. Blokové pokuty v těchto případech ukládají celní orgány a orgány Policie ČR.

Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí
Termín: dle plánu legislativních úkolů vlády
- * Provádět kontroly silniční nákladní dopravy na vstupu do České republiky. V případě zjištění dovozu odpadů informovat pohraniční orgány sousedního státu a dovoz odpadů nedovolit.
Odpovídá: Policie ČR, Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie

Termín: průběžně

- * Spolupracovat s celními orgány ČR a předávat jim poznatky o možné nelegální přepravě odpadů.
Odpovídá: Policie ČR, Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie
Termín: průběžně
- * Vytipovávat seznam odběratelů, dodavatelů a dopravců, kteří jsou podezřelí z účasti na nelegálním dovozu odpadního materiálu do České republiky a postupovat jej službě cizinecké a pohraniční policie pro využití při výkonu služby na hraničních přechodech. Při zjištění těchto firem Policií ČR na hraničních přechodech ihned informovat celní orgány a společně zaujmout postup. K tomuto účelu vybudovat celostátní informační systém s vazbou na celní orgány.
Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí, ministrem průmyslu a obchodu a ministrem financí
V rámci MV: Policie ČR, Úřad služby kriminální policie a vyšetřování a Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie
Termín: průběžně
- * Zaměřit obchůzkovou a hlídkovou činnost na místa s možným výskytem nelegálních skladů s nebezpečnými látkami (bývalé průmyslové a zemědělské objekty apod.), prověřovat možná rizika obecného ohrožení a hlásit orgánům pro ochranu životního prostředí zjištěná ohrožení.
Odpovídá: Policie ČR, Ředitelství služby pořádkové policie a služby železniční policie
Termín: průběžně
- * Zvýšit a zkvalitnit kontrolní činnost všech zainteresovaných subjektů v provozovnách, kde dochází k nakládání s autovraky a jejich částmi a průběžně vyhodnocovat získané poznatky.
Odpovídá: Policie ČR ve spolupráci s živnostenskými úřady a s ministrem životního prostředí
Termín: průběžně
- * V návaznosti na usnesení vlády ČR ze dne 5. ledna 2005 č. 18 vytvořit systém pro nakládání s vybranými autovraky, jehož součástí bude postup pro trvalé odhlášení vozidel, postup pro odstranění nebezpečných složek z těchto vozidel (vybraných autovraků) a postup pro certifikaci zařízení pro nakládání s autovraky. Zajistit kompatibilitu informačních systémů shromažďujících data o vyřazených vozidlech.
Odpovídá: ministr životního prostředí ve spolupráci s ministrem vnitra a ministrem průmyslu a obchodu
Termín: 30. června 2007
- * Ztížit podmínky pro prodej odcizených vozidel a jejich součástí prostřednictvím bazarů, vrakovišť aj. obdobných provozoven a zneužívání identifikačních čísel z autovraků a jejich částí pro trestnou činnost na motorových vozidlech.
Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí a s ministrem průmyslu a obchodu, potažmo živnostenskými úřady
Termín: 30. června 2007

IV.2. Nelegální sklady s nebezpečnými látkami

V průběhu roku 2006 se za velkého zájmu sdělovacích prostředků a veřejnosti řešil problém závažného ohrožení osob a životního prostředí při nálezů nelegálních skladů nebezpečných chemických látek a dalších materiálů v obci Libčany v Hradeckém kraji a v areálu elektrárny Chvaletice v Pardubickém kraji. Další nelegální sklad s nebezpečným odpadem objevili policisté v Slatiňanech v Pardubickém kraji na soukromém pozemku rodinného domu.

V rámci hodnocení okolností vzniku těchto skladů, postupu veřejné správy a zasahujících subjektů při likvidaci nebezpečného materiálu (chemické látky, výbušniny, munice, radioaktivní látky apod.) se ukázalo, že orgány samosprávy na krajském stupni řízení ani v obcích nejsou schopny postupovat jednotně a že stávající legislativa týkající se činnosti samosprávy, nebezpečných chemických provozů a skladů, nebezpečných odpadů, činnosti integrovaného záchranného systému, krizového řízení atd. je pro tyto případy samosprávou aplikována rozdílně. Rovněž otázka účasti složek integrovaného záchranného systému na řešení likvidace nelegálních skladů a způsobu finančního uhrazení likvidace nebezpečných látek byla předmětem rozsáhlé diskuse.

Z hlediska účastí Policie ČR na zabezpečování ochrany a ostražování prostorů s nebezpečnými látkami byly řešeny otázky výběru vhodného subjektu pro plnění tohoto úkolu. Byla i zvažována možnost většího využití civilní bezpečnostní služby, do objektové ochrany byla později zapojena i Armáda ČR.

V rámci prezentací řešení těchto mimořádných událostí (v případě Libčan šlo dokonce o krizovou situaci, protože hejtman Hradeckého kraje vyhlásil stav nebezpečí) prováděných příslušnými tajemníky bezpečnostních rad krajů, zástupci samospráv a zasahujících složek vyplynul požadavek na Ministerstvo vnitra a Ministerstvo životního prostředí k provedení analýzy tohoto problému včetně stávající legislativy a vypracování jednotné metodiky pro činnost orgánů veřejné správy (zejména krajů a obcí), zapojení složek integrovaného záchranného systému s důrazem na prvotní zajištění možného úniku látek do okolí (včetně možné exploze apod.) a ochrany a ostražování objektů, zapojení orgánů provádějících dozor nad ochranou životního prostředí a obyvatel, navržení vhodného způsobu finančního zabezpečení likvidace nebezpečných látek i v případě že není znám nebo je nedosažitelný vlastník nelegálních skladů apod. Zástupci krajských úřadů požádali vzhledem k velké pravděpodobnosti existence řady obdobných nelegálních skladů nebezpečných látek, aby kompetentní ústřední správní úřady navrhly a vydaly sjednocující metodický předpis k zjištění, zajištění a likvidaci těchto skladů.

Nakládání s nebezpečnými odpady může v některých případech naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu uvedené v trestním zákoně. Zpravidla se může jednat o trestný čin nakládání s odpady (§ 181e), ohrožení a poškození životního prostředí (§ 181a), obecné ohrožení (§ 179). V těchto případech je orgán činný v trestním řízení oprávněn nebezpečné odpady zajistit jako věc důležitou pro trestní řízení. Zajištění se provede na základě ustanovení § 78 trestního řádu – vydání věci nebo § 79 trestního řádu – odnětí věci. Výzvu k vydání činí předseda senátu, v přípravném řízení pak státní zástupce nebo policejní orgán. Rovněž příkaz k odnětí vydává předseda senátu, v přípravném řízení státní zástupce a s jeho souhlasem policejní orgán. Nesnese-li věc odkladu, může policejní orgán vydat příkaz i bez příslušného souhlasu. Účel zajištění bude zpravidla spočívat v potřebě zachovat nebezpečný odpad jako důkazní prostředek nebo bude přicházet v úvahu jeho zabránění nebo propadnutí.

Je-li nebezpečný odpad zajištěn, bude třeba vyřešit otázku jeho správy. Jednodušší situace je, když nebezpečný odpad je zajištěn z titulu případného zabránění nebo propadnutí. Správa zajištěného odpadu se v těchto případech řídí zákonem č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů. Správcem je státní zástupce nebo soud, který rozhodl o zajištění, přičemž faktickým výkonem správy může pověřit zákonem vymezené subjekty (např. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových). V případě, že jde o radioaktivní odpady zákon počítá se speciálním správcem, kterým je Správa úložišť radioaktivních odpadů. Problematičtější je případ, kdy jsou odpady zajištěny pro účely dokazování, neboť na tento typ zajištění se zákon o výkonu zajištění nevztahuje. Nebezpečné odpady pak zůstanou u orgánů činných v trestním řízení. Tento stav je však považován za neúnosný, a proto Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Policií ČR vypracovalo návrh změny trestního řádu, ve kterém navrhuje, aby k dokazování byl použit pouhý vzorek nebezpečných látek a zbytek bude zlikvidován, a to i před vydáním rozhodnutí ve věci samé.

Navrhovaná opatření:

- * Ve spolupráci s krajskými úřady a s Ministerstvem životního prostředí provést vyhodnocení problémů spojených se zajištěním a likvidací nelegálních skladů s nebezpečnými látkami zejména pro případy, kdy majitel nebo původce těchto skladů nepostupuje podle stávající legislativy a míra ohrožení osob a životního prostředí vyžaduje, aby byla odpovědnými orgány provedena mimořádná popř. krizová opatření. K tomu:

- a) cestou Ministerstva vnitra a Policejního prezidia ČR vyjasnit působnost a kompetence Policie ČR k zajištění ochrany osob při likvidaci nelegálních skladů a způsob zajištění ochrany policistů před nebezpečnými látkami;
- b) spolupracovat s Ministerstvem financí a Ministerstvem životního prostředí ve věci upřesnění způsobu finančního zajištění likvidace nelegálních skladů nebezpečných látek včetně případů, kdy nelze z objektivních důvodů vymáhat náhrady na původci ohrožení.

Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí a ministrem financí

V rámci MV: a) Policejní prezidium ČR ve spolupráci s odborem bezpečnostní politiky
b) Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR ve spolupráci s odborem bezpečnostní politiky a s Policejním prezidiem ČR

Termín: po projednání s Ministerstvem životního prostředí do 31. prosince 2007

- * Na základě analýzy legislativy z této koncepce a z dalších podkladů spolupracovat s Ministerstvem životního prostředí ve věci posouzení možností k provedení doplnění zákonů a vyhlášek k upřesnění nebo vytvoření podmínek pro kontrolu rizikových objektů, jejich zajištění a likvidaci nebezpečných látek.

Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí

V rámci MV: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR ve spolupráci s odborem bezpečnostní politiky, s odborem legislativy a koordinace předpisů a s Policejním prezidiem ČR

Termín: 31. prosince 2007

- * Iniciovat jednání a dále spolupracovat s Ministerstvem životního prostředí ve věci vydání metodického předpisu pro provádění zajištění nelegálních skladů a případnou bezpečnou likvidaci nalezených nebezpečných látek nebo odpadů, včetně odpovědnosti za ochranu

zasahujících složek, vyšetřujících orgánů, ostrahy i veřejnosti (stanovení druhů ochrany, poskytnutí ochranných prostředků a jejich likvidace atd.), zabezpečení a financování zasahujících a zabezpečujících subjektů. Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí

V rámci MV: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR ve spolupráci s odborem bezpečnostní politiky

Termín: 31. prosince 2007

- * Zaměřit obchůzkovou a hlídkovou činnost na místa s možným výskytem nelegálních skladů s nebezpečnými látkami (bývalé průmyslové a zemědělské objekty apod.), prověřovat možná rizika obecného ohrožení a hlásit orgánům pro ochranu životního prostředí zjištěná ohrožení.

Odpovídá: Policie ČR, Ředitelství služby pořádkové policie a služby železniční policie

Termín: průběžně

- * Navrhnout změnu trestního řádu tak, aby k dokazování znaku existence nebezpečných odpadů postačil jejich vzorek, zbytek těchto látek bude zlikvidován, a to i před vydáním rozhodnutí ve věci samé.

Odpovídá: ministr vnitra

V rámci MV: odbor bezpečnostní politiky

Termín: 31. března 2007

- * Navrhnout změnu zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů tak, aby upravil speciálního správce pro správu nebezpečných odpadů.

Odpovídá: ministr vnitra

V rámci MV: odbor bezpečnostní politiky

Termín: 31. března 2007

- * Dořešit problémy při nasazení Policie ČR (viz příloha) zejména v oblasti schopnosti zabezpečit personální a finanční potřeby a ochranné pomůcky nezbytné při střežení skladů s nebezpečnými látkami.

Odpovídá: Policejní prezidium ČR s Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR a s odborem bezpečnostní politiky

Termín: 30. června 2007

- * Využívat zpracované metodické listy „Bojového řádu jednotek požární ochrany“ zabývající se oblastí zásahů na nebezpečné látky, pro zásahy nutné v souvislosti s průzkumem a prvotním zajištěním nalezených nelegálních skladů nebezpečných látek. Obdobně využívat ke stejnému účelu vydané Soubory typových činností složek integrovaného záchranného systému při společném zásahu a proškolit další složky integrovaného záchranného systému, zejména Policii ČR, v jejich využívání.

Odpovídá: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR ve spolupráci s Policejním prezidiem ČR a s odborem bezpečnostní politiky

Termín: 31. prosince 2007

IV.3. Nezákonné lesní těžby dřeva

V devadesátých letech se se změnou vlastnických vztahů v lesích objevil problém nezákonných těžeb. Těžby probíhají v rozporu s právními předpisy bez ohledu na těžební možnosti porostů, ať již formou holosečí, či prořezáváním porostů výběrem nejkvalitnějších stromů. Nepovolené těžby se koncentrují především do menších soukromých lesních majetků, získaných koupí od původních vlastníků, výjimkou ale nejsou ani případy poškozování lesů v menších lesních majetcích obcí a měst.

Vývoj nezákonných těžeb kulminoval v období let 1999 a 2000. Od roku 2001 dochází ke snižování počtu nezákonných těžeb, zejména těch nejzávažnějších na větších plochách lesa. Zatímco v minulých letech podávala ČIŽP za neoprávněné těžby většího rozsahu v průměru 13 trestních oznámení ročně, pak v roce 2005 byla podána 4 a v roce 2006 jen 3 trestní oznámení. Nadále se objevuje poškozování stojících stromů jejich nařezáním. Neznámý pachatel takto poškodí stromy, které nejsou určeny k mýtní těžbě, a orgán státní správy lesů je pak nucen vydat povolení k jejich smýcení. V několika případech došlo k záměrnému neprovádění ochranných zásahů proti biotickým škůdcům – kůrovcům, čímž vzniklo rozsáhlé poškození životního prostředí.

V roce 2005 řešily orgány státní správy lesů celkem 104 případů a ČIŽP 14 případů neoprávněných těžeb dřeva. Nejvíce postiženy byly Kraj Vysočina s 28 případy (2,6 tis. m³), Plzeňský kraj s 27 případy (4,0 tis. m³), Středočeský kraj s 15 případy (3,8 tis. m³), Zlínský kraj s 10 případy (0,3 tis. m³) a Liberecký kraj s 9 případy (1,4 m³).

Neoprávněné těžby dřeva zjištěné orgány státní správy lesů a ČIŽP

Ustanovení lesního zákona	Kontrolní orgán	Počet zjištěných případů	Objem hmoty v tis. m ³
Překročení velikosti holé seče při mýtní úmyslné těžbě; § 31, odst. 2	Státní správa lesů	13	1,54
	ČIŽP	1	0,50
Snížení zakmenění porostu pod 0,7 % plného zakmenění při těžbě; § 31 odst. 4	Státní správa lesů	3	1,97
	ČIŽP	2	6,70
Nepovolené těžby; § 33 odst. 3	Státní správa lesů	37	3,42
	ČIŽP	0	0
Úmyslná mýtní těžba v lesních porostech mladších 80 let; § 33 odst. 4	Státní správa lesů	30	3,36
	ČIŽP	2	5,70
Nařezání stojících stromů	Státní správa lesů	15	3,10
	ČIŽP	6	5,30
Jiné	Státní správa lesů	6	0,97
	ČIŽP	3	4,10
Celkem	Státní správa lesů	104	14,36
	ČIŽP	14	22,30

Pramen: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR v roce 2005, Ministerstvo zemědělství ČR

V souvislosti s nelegálními těžbami dříví v lesích v ČR je zákonem č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších předpisů, ošetřena nejen odpovědnost vlastníků předmětných pozemků, ale i odpovědnost podnikatelských subjektů. Trestněprávní odpovědnost je upravena trestním zákonem. Pro aplikaci trestněprávních ustanovení je mimo jiné určující výměra nelegální těžbou vzniklé holiny nebo prořezaného lesa. Není už proto nutné zabývat se ve všech prověřovaných případech prokazováním újmy vzniklé v důsledku nelegální těžby.

Došlo k posunu v judikatuře, který nastal ohledně využívání znaleckých posudků Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně¹³.

Jak Policie ČR, tak inspekce největší problém shledávají v aplikaci ustanovení § 181c trestního zákona, neboť v uplynulých letech došlo k mimořádně závažným škodám (ekologickým újmám) v lesích způsobených nezákonnou těžbou, ale tomu neodpovídal počet stíhaných a odsouzených pachatelů. Současné znění § 181c (poškození lesa těžbou) má za následek, že se rozchází materiální stránka trestného činu (vysoká společenská nebezpečnost) s formální stránkou trestného činu, kdy přes tuto vysokou společenskou nebezpečnost nejsou naplněny nevhodně formulované formální znaky. Pachatelé se naučili obcházet formální znaky § 181c a přitom jejich jednání je nadále mimořádně společensky nebezpečné a dochází ke značným škodám (ekologickým újmám) na lesích, jejichž náprava je v řádu mnoha desítek let. K obcházení formálních znaků dochází tak, že nedochází k těžbám dřeva v rozsahu větším než 1,5 ha, popř. 3 ha (se vznikem holiny), popř. ke snižování zakmenění na plochách větších než 1,5 ha, popř. 3 ha, ale nelegální těžby jsou prováděny na menších plochách, přesto vzniklé holiny jsou jednoznačně větší. Počet stíhaných a odsouzených pachatelů je pak v naprostém kontrastu s počtem případů, které řeší ČIŽP a orgány státní správy lesů.

Jisté řešení přinesl návrh trestního zákoníku vypracovaný Ministerstvem spravedlnosti, který doplnil požadavek na sčítání dotčených ploch při poškozování lesa těžbou. Dále do skutkové podstaty trestného činu poškozování lesa doplnil značné poškození lesa jinou činností, např. navrtávání či jiné ničení stromů, které je pak nutno porazit. Návrh trestního zákoníku však nebyl Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR v roce 2006 přijat.

Zde by měla hrát významnou roli prevence odpovědných orgánů - Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství ve spolupráci s Policií ČR. Ministerstvo zemědělství je ústředním orgánem státní správy lesů s výjimkou území národních parků. Ministerstvo životního prostředí je ústředním orgánem státní správy pro lesní hospodářství v národních parcích.

Evropská unie přijala pro oblast nezákonných těžeb v roce 2005 *Akční plán EU pro vymahatelnost práva, správu a obchod v lesnictví (FLEGT - Action Plan for Forest Law Enforcement, Governance and Trade)*, který vyzývá členské státy, aby uzavíraly dobrovolné bilaterální dohody pouze o nakupech legálně těžného dřeva a snažily se zavádět dobrovolné licenční systémy pro odlišení legálního od nelegálního dřeva.

Opatření:

Ministerstvo vnitra k nezákonným lesním těžbám dřeva nenavrhuje nové úkoly, neboť už jsou řešeny ve *Zprávě o výsledcích vrchního státního dozoru v lesích a návrzích opatření*, schválené usnesením vlády ČR ze dne 7. ledna 2004 č. 9. Ministr životního prostředí předložil v prosinci 2006 vládě ČR Informaci o provedených opatřeních ze Zprávy o výsledcích

¹³ Jde v podstatě o přelomové rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné v Rozhodnutí NS 5 Tz 274/2001, které bylo vydáno jako rozhodnutí č. 36/2002 Sb. rozhodnutí tr. s následující právní větou:

Trestní zákon nestanoví obsah ani rozsah pojmů „značná újma na životním prostředí“ a „újma velkého rozsahu na životním prostředí“ podle § 181a odst. 2 a odst. 3 trestního zákona. Tyto pojmy zahrnují nejen újmu majetkovou, tj. skutečnou škodu, ale i další, tj. ekologické újmy. Tam, kde je možno obsah i rozsah těchto pojmů v konkrétním případě (např. újma velkého rozsahu na životním prostředí) určitým způsobem vymezit, lze pro určení výše újmy na životním prostředí obdobně užít hledisek uvedených v § 89 odst. 11 trestního zákona pro stanovení značné škody a škody velkého rozsahu.

Protože dosud nebyl vydán zvláštní předpis, který by měl podle § 27 odst. 1 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, stanovit způsob výpočtu ekologické újmy a další podrobnosti, je třeba při posuzování rozsahu značné újmy na životním prostředí a újmy velkého rozsahu na životním prostředí zpravidla vycházet ze znaleckého posudku jako jednoho z důkazů podle § 89 odst. 2 trestního řádu.

vrchního státního dozoru v lesích a návrhu opatření. Součástí zprávy je soubor legislativních a nelegislativních opatření s cílem řešit a odstraňovat nedostatky zjištěné při výkonu dozorové činnosti Ministerstva životního prostředí v lesích. Vláda uložila odpovědným ministrům životního prostředí, zemědělství, financí, spravedlnosti a vnitra opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

- * Připravit novelu lesního zákona, která bude deklarovat následující hlavní cíle:
 - nově definovat úlohu lesnického plánování, které by věcně integrovalo záměry státní lesnické politiky a státní politiky životního prostředí s procesem územního plánování
 - vymezit nové pojetí hospodářské úpravy lesů, která v souladu s principy udržitelného rozvoje nebude chápat lesní hospodářské plány jen jako pouhý nástroj vlastníka lesa, ale bude zdůrazňovat soulad zájmů soukromých se zájmy veřejnými při polyfunkčním využívání lesů,
 - stanovit povinnost jednotné evidence s cílem zmenšit prostor pro protiprávní těžby, daňové úniky a krádeže dříví,
 - vyřešit možnost, aby v případě nezákonných těžeb bylo možno zabavit protiprávně vytěžené dříví
 - věcně vymezit postavení a kompetence odborného lesního hospodáře, zvýšit jeho odpovědnost vůči vlastníku lesa i orgánům státní správy lesů,
 - zavést institut nucené správy lesů jako krajní možnost ke zjednání nápravy v případech, kdy je vlastník lesa neznámý, nezvěstný, nebo kdy jeho jednáním či nečinností může být ohroženo zachování lesa nebo lesů sousedních vlastníků a to v kontextu institutu výkonu rozhodnutí, případně zabavení nelegálně vytěženého dříví.
Odpovídá: ministr zemědělství, ministr životního prostředí
Termín: 31. prosince 2006¹⁴

- * V připravovaném návrhu trestního zákoníku zpřesnit, oproti stávající právní úpravě, formulování skutkových podstat trestných činů poškozujících životní prostředí v lesích.
Odpovídá: ministr spravedlnosti, ministr životního prostředí, ministr zemědělství
Termín: dle plánu legislativních úkolů vlády

- * V rámci přípravy návrhu nového zákona (kodexu) o životním prostředí zakotvit zmocnění Ministerstva životního prostředí k vydání prováděcího předpisu pro zjišťování ekologické újmy na lesích.¹⁵
Odpovídá: ministr životního prostředí
Termín: 31. 12. 2006

- * Interním opatřením zvýšit účinnost vymáhání pravomocně uložených a nezaplacených pokut v návaznosti na usnesení vlády č. 1123 ze dne 12. 11. 2003.
Odpovídá: ministr financí
Spolupráce: ministr životního prostředí

¹⁴ Usnesením vlády č. 963/2005 byl úkol zrušen a uloženo ministru zemědělství zpracovat ve spolupráci s ministrem životního prostředí a vládě do 31. prosince 2006 předložit návrh věcného záměru nového zákona o lesích, který bude vycházet z potřeby zajištění rovnováhy zájmů sociálních, kulturních, hospodářských a zájmů ochrany přírody. Ministerstvo zemědělství požádá o změnu termínu pro předložení návrhu věcného záměru zákona vládě. Důvodem je skutečnost, že návrh věcného záměru zákona o lesích by měl vycházet m. j. z aktualizovaného Národního lesnického programu, který by měl stanovit mantinely lesnické politiky pro období 2007-2013, které by měla následně reflektovat lesnická legislativa.

¹⁵ Ministerstvo životního prostředí předpokládá kodifikování této metody obecně závazným prováděcím právním předpisem k novému lesnímu zákonu, jehož věcný záměr bude vládě předložen v I. pololetí 2008.

Termín: úkol trvalý

- * Sjednotit řízení a zvýšit metodickou pomoc orgánům státní správy lesů nižších stupňů v systému ústřední orgán státní správy lesů - krajské úřady - úřady obcí s rozšířenou působností.
Odpovídá: ministr zemědělství
Spolupráce: ministr životního prostředí
Termín: úkol trvalý
- * Vytvořit systém odborného doplňkového vzdělávání a seminářů pro zvýšení odborné kvalifikace zaměstnanců na úsecích státní správy lesů.
Odpovídá: ministr zemědělství
Spolupráce: ministr životního prostředí
Termín: úkol trvalý
- * Objektivizovat kategorizaci lesů v Pražské příměstské aglomeraci za využití podkladů Ministerstva životního prostředí dokladujících celospolečenský zájem na lesích v oblasti.
Odpovídá: ministr zemědělství
Spolupráce: ministr životního prostředí
Termín: úkol trvalý
- * Věnovat trvalou pozornost při potlačování kriminality páchané vůči životnímu prostředí v lesích.
Odpovídá: ministr vnitra, ministr zemědělství, ministr životního prostředí
Termín: úkol trvalý

IV.4. Nelegální obchod s chráněnými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

V České republice je problematika sledována od roku 1992, kdy se tehdejší ČSFR stala signatářem *Úmluvy CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)*¹⁶. Počínaje vstupem ČR do Evropské unie vstoupil v platnost zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů.¹⁷

Využívání divoké přírody pro účely nelegálního mezinárodního obchodu je druhou nejvýznamnější příčinou ubývání druhů na naší planetě, a to hned za ničením přirozených stanovišť. Hlavními vývozními oblastmi jsou Střední a Jižní Amerika, Afrika a Asie a hlavními dovozními oblastmi jsou Severní Amerika, Evropa, Dálný Východ (Japonsko, Korea, Čína), Střední Východ a Austrálie. Nejčastěji se obchoduje s kůžemi plazů, kožšinami, živými exotickými ptáky a tropickými ozdobnými rybkami, mušlemi a mořskými korály, kaktusy a orchiděmi a vzácným tropickým dřevem. V České republice existuje značně rozsáhlý nelegální obchod s živou přírodou. Podle analýzy Interpolu z roku 2005 jsou čeští občané celosvětově na 2. místě v počtu nejčastějších zadržení při nelegální činnosti v této oblasti. Celosvětově je nejzávažnějším problémem pašování vymírajících druhů, jako jsou tygři (kosti), nosorožci (rohy), medvědi (žlučníky) aj. do Číny, Tchajwanu, Koreje, Vietnamu a Hongkongu pro výrobu tradičních léčiv. Do České republiky se dováží živí ptáci (zejména papoušci) a další exotická zvířata odchycená z volné přírody rozvojových zemí Afriky, Jižní Ameriky a Asie kvůli poptávce zájmového chovatelství. ČR funguje také jako významná tranzitní země do západní Evropy. Rovněž je zaznamenán nelegální dovoz předmětů ze slonoviny a dalších výrobků z živočichů chráněných CITES (módní kožené zboží a suvenýry).

CITES je prováděna jednotlivými členskými státy, tzv. stranami úmluvy, prostřednictvím k tomu zmocněných úřadů, tzv. výkonných a vědeckých orgánů. V České republice je výkonný orgán na Ministerstvu životního prostředí, vědecký orgán je součástí Agentury ochrany přírody a krajiny. Sekretariát CITES se sídlem v Ženevě je podřízen Programu Spojených národů pro životní prostředí (UNEP). Jeho hlavní úkol spočívá v koordinaci činnosti mezi jednotlivými stranami a jejich národními výkonnými orgány, v soustředování informací o rozsahu mezinárodního obchodu se zvířaty a rostlinami chráněnými CITES a v neposlední řadě organizuje konference členských zemí a zasedání řídicích a odborných orgánů CITES. Sekretariát spolupracuje se Světovým monitorovacím

¹⁶ Ministerstvo životního prostředí, oddělení Výkonného orgánu CITES, <http://www.env.cz/www/laws/cites2.nsf>

¹⁷ Tento zákon upravuje jen nezbytné úseky na národní úrovni, přičemž vychází ze směrnic a přímo účinných evropských nařízení. Jedná se o nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, další předpisy Evropských společenství vydané na jeho základě, zejména nařízení Komise (ES) č. 1808/2001, nařízení Rady (EHS) č. 348/81 ze dne 20. ledna 1981 o společných předpisech pro dovoz výrobků z velryb a ostatních kytovců, nařízení Rady (EHS) č. 3254/91 ze dne 4. listopadu 1991 o zákazu používání nášlapných pastí ve Společenství a zakazující do Společenství přivážet kožšiny a zboží vyrobené z některých druhů volně žijících živočichů pocházejících ze zemí, kde jsou k jejich odchytu používány nášlapné pastě nebo jiné lapací metody, které nesplňují mezinárodní humánní normy pastí, další předpisy Evropských společenství vydané na jeho základě, zejména nařízení Komise (ES) č. 35/97, nařízení Komise (ES) č. 2087/2001, rozhodnutí Rady č. 97/602/ES, směrnici Rady č. 83/129/EHS ze dne 28. března 1983 o dovážení kůží z určitých tuleních mláďat a výrobků z nich do členských států.

centrem ochrany přírody UNEP a TRAFFIC (Trade Record Analysis of Flora and Fauna in Commerce), odbornými institucemi z Cambridge, které se zabývají sledováním a vyhodnocováním údajů o obchodu s ohroženou přírodou.

Při Interpolu existuje speciální skupina *Interpol Wildlife Group*, která se zabývá vyšetřováním kriminality v oblasti ohrožených druhů a spolupracuje se sekretariátem Úmluvy CITES a Světovou celní organizací. Zástupcem za ČR v této skupině je pracovník ČIŽP.

Při Evropské komisi pracuje skupina pro prosazování zákona v oblasti ohrožených druhů – *Wildlife Enforcement Group*, rovněž v této skupině je členem pracovník ČIŽP. V rámci Evropské unie existuje projekt EU-TWIX, který úzce propojuje pracovníky kontrolních a represivních orgánů ze všech zemí Evropské unie a zároveň vede databázi CITES případů, za ČR má do tohoto systému přístupová práva ČIŽP, Celní správa a Ministerstvo životního prostředí.

CITES vytvořila celosvětovou síť, která kontroluje mezinárodní obchod s ohroženými divokými zvířaty a planými rostlinami, a to hlavně pomocí povolení, která musí doprovázet každou mezinárodní zásilku dotyčných organismů nebo výrobků z nich. Tato povolení, známá spíše pod termínem „CITES permity“, jsou vydávána výkonnými orgány jednotlivých stran a jsou kontrolována celními orgány všech zemí CITES, které obchod uskutečňují. Povolení může být vydáno jen tehdy, potvrdí-li vědecký orgán, že odběrem rostliny nebo živočicha z přírody nedošlo k ohrožení druhu vyhubením. CITES permit je tedy dokladem o tom, že vývoz nebo dovoz určité zásilky, která obsahuje rostliny nebo živočichy, je v pořádku z hlediska ochrany přírody.

V České republice rozsah nelegálních aktivit monitoruje ČIŽP oddělení ochrany přírody. V úzké spolupráci s Celní správou řeší aktuální případy nelegálních transakcí v případě dovozů, vývozu a průvozu přes Českou republiku. Pašování chráněných živých zvířat nebo výrobků z mrtvých živočichů se na celém světě dostalo na třetí místo za pašování narkotik a pašování zbraní a výbušnin.

Celní správa prostřednictvím mobilních skupin provádí celní dohled nad pohybem zboží na území České republiky. Při kontrolách se odhalují nelegální převozy exemplářů, které byly do Evropské unie přivezeny ze třetích zemí v rozporu s evropským právním systémem.

Za rok 2005 zjistila Celní správa celkem 42 případů porušení úmluvy CITES.¹⁸ Počátkem roku 2004 vznikl **referát CITES s hlavním zaměřením činnosti na letiště v Praze – Ruzyni**. Tam inspektoři provedli 363 kontrol, zhruba každá desátá kontrola vyústila do řízení nebo dalšího šetření. Brzy zjara 2005 byly na letišti Ruzyně odhaleny ve spolupráci s vyšetřovacím týmem Celní správy dva velké případy nelegálního dovozu živočichů. V obou případech byly uloženy vysoké pokuty.

ČIŽP a Celní správa navrhuje vytvoření akční skupiny, složené ze zástupců ČIŽP, Celní správy a Policie ČR, která se bude aktivně podílet na společném šetření jednotlivých trestných činů v oblasti nezákonného obchodování s chráněnými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Podle stanoviska ÚSKPV není Policie ČR vždy tím orgánem činným v trestním řízení, který provádí základní šetření ve smyslu § 158 odst. 1 a odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb. Policie ČR zajistila vyčlenění specialistů pro problematiku trestné činnosti na životním prostředí v rámci Policie ČR správ krajů a okresních ředitelství.

¹⁸ Celní správa zachytila celkem 12.208 exemplářů, z toho: živá zvířata – hadi a ještěři 137 kusů, živá zvířata – želvy 10.098 kusů, živá zvířata – ptáci 14 kusů, živá zvířata – ostatní 5 kusů, výrobky a preparované části zvířat 369 kusů, rostliny 1.465 kusů, vejce zvířat 18 kusů, mořské korály, lastury 102 kusů.

Výjimku netvoří ani Policie ČR Obvodní ředitelství Praha I, které má na svém území i areál letiště Praha – Ruzyně a má současně uloženu povinnost spolupracovat s pracovištěm ČIŽP na letišti.

Navrhovaná opatření:

- * Vypracovat metodiku vyšetřování trestných činů v oblasti neoprávněného nakládání s chráněnými druhy živočichů a rostlin.

Odpovídá: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR

Termín: 31. července 2007

IV.5. Další formy nezákonné činnosti páchané na životním prostředí

Ochrana ovzduší, vodních toků a podzemních vod

Závažnými protiprávními jednáními na úseku **ochrany ovzduší** jsou úmyslná nedodržování předpisů stanovujících podmínky ochrany ovzduší. V praxi tak ze strany provozovatelů dochází k nedodržování technických podmínek provozu stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, zkreslování okolností pro měření emisí znečišťujících látek, jež má prokázat dodržování stanovených emisních limitů, apod. Většina případů je prováděna za účelem ekonomického prospěchu. Péče o ovzduší je právně řešena převážně ve správním řízení, formou pokut a poplatků za překročení emisních limitů a povolených koncentrací škodlivin v ovzduší. Sankce za porušování předpisů na úseku ochrany ovzduší ukládá především ČIŽP, dále obecní úřady či Česká obchodní inspekce.

V oblasti ochrany ozonové vrstvy Země platí přímo závazné předpisy Evropského společenství. Základem je nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2037/2000 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu. Toto nařízení stanoví opatření k zamezení výroby a používání výrobků a látek poškozujících ozonovou vrstvu Země.

V oblasti **vodního hospodářství** může z úsporných důvodů dojít k zastavení čističek odpadních vod, přičemž nevyčištěné odpadní vody jsou vypouštěny přímo do vodních toků a dochází ke kontaminaci vodních zdrojů. K další trestné činnosti může dojít při skladování nevyužitých kalů, které se skladují nezákonným způsobem, a průsaky do okolní zeminy znečišťují spodní vody. Usazeniny na dně vodních toků a nádrží jsou navíc často vážně kontaminovány, takže pokud by byly klasifikovány stejně jako odpady, byly by označeny za nebezpečné. Nejčastěji páchaná trestná činnost v oblasti vodního hospodářství souvisí s úniky ropných produktů do vod, v oblasti zemědělství s používáním dusíkatých hnojiv, fosfátů a pesticidů.

K protiprávním jednáním dochází v souvislosti s odstraňováním starých ekologických zátěží. Příkladem jsou spekulativní nákupy pozemků se starou ekologickou zátěží, na nichž nový majitel podle zákona o vodách vyvíjí snahu o získání finančních prostředků státu, zatajování přítomnosti staré ekologické zátěže při prodeji, likvidaci nebo konkurzu podniku, nadsazování závažnosti a rizikovosti staré ekologické zátěže ve snaze získat prostředky od státu, případně využívání těchto prostředků k jiným účelům, než jsou určeny.

Navrhovaná opatření:

- * Ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí se doporučuje provést analýzu právních předpisů v oblasti ochrany životního prostředí (zákona o odpadech, zákona o

vodách, zákona o ovzduší ad.) v souvislosti s řešením případů, kdy míra ohrožení osob nebo životního prostředí vyžaduje provedení mimořádných opatření.

Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí

V rámci MV: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR ve spolupráci s odborem bezpečnostní politiky, s odborem legislativy a koordinace předpisů a s Policejním prezidiem ČR

Termín: 31. prosince 2007

Pytláctví

Pokud jde o pytláctví, jedná se převážně o organizovaný a přitom nelegální lov zvěře a výlov ryb, spojený s jejich následným odprodejem. Nelegální aktivity jsou především v oblasti lovu – zástřely dravců, vystřelování hnízd, kladení ok, nelegální odstřely velkých šelem, pytláčení zvěře. Často takové případy souvisí s provozováním myslivecké činnosti. Stablní nelegální aktivitou je vybírání ptáků z hnízd. V posledních letech je opět na vzestupu nelegální čížba zpěvných ptáků, což souvisí s vysokými cenami těchto ptáků v Evropské unii, přičemž používány jsou i zakázané způsoby lovu – železa, oka, jestřábí koše ad.

Vývoj zjištěných trestných činů pytláctví podle § 178a trestního zákona

	Zjištěno trestných činů	Objasněnost v %
2002	488	85
2003	430	81,4
2004	381	77,7
2005	369	71
2006	235	70

Od 1. května 2004 platí pro ČR legislativa Evropské unie, která zavedla např. i ochranu všech druhů evropských ptáků (tzv. ptačí směrnice byla implementována do zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění). Právo myslivosti upravuje zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Rybářské právo upravuje nový zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství). Předmětem ochrany je jen zvěř (zvěř užitková i škodná, srstnatá i pernatá) a ryby (ne tedy ostatní vodní živočichové – na rozdíl od předchozí úpravy). Ministerstvo zemědělství je ústředním orgánem státní správy myslivosti (mimo území národních parků) a ústředním orgánem státní správy rybářství (mimo území národních parků a vojenských újezdů).

Narůstajícím vážným problémem jsou **případy otrav živočichů použitím tzv. rostlinolékařských přípravků**. I zde jsou signály, že tato činnost souvisí s mysliveckými sdruženími. Státní veterinární správa zjistila, že případy otrav volně žijících ptáků, zejména dravců, ale i jiných zvířat, způsobuje v naprosté většině karbofuran, který traviči pro jeho snadnou dostupnost používají do návnad. V ČR je karbofuran uváděn na trh jako přípravek na ochranu rostlin (pesticid) ve formě postřiku a granulí pod názvem Furadan. Karbofuran není obsažen v žádném biocidním přípravku, který byl schválen k používání Státní veterinární správou ČR¹⁹ v potravinářských nebo zemědělských provozech.

Státní veterinární správa je orgánem státní správy v resortu zemědělství a je zřízena podle zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon). Jejím úkolem je především ochrana spotřebitelů před případnými zdravotně závadnými produkty živočišného původu, monitorování a udržování příznivé nálezové situace zvířat, veterinární ochrana státního území České republiky, ochrana pohody zvířat a ochrana před jejich týráním.

V roce 2006 Policie ČR evidovala 14 případů otrav dravých ptáků, z toho v 7 případech došlo k úhynu nebo poškození orla mořského. Tyto případy jsou kvalifikovány jako trestný čin neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami v souběhu s trestným činem pytláctví. Řešením je účinný postih orgánů činných v trestním řízení, ale usvědčit pachatele je velmi obtížné.

Právě proto, že se „obliba“ karbofuranu jako jedu zvyšuje, je dalším možným řešením omezit, popřípadě ztížit možnost opatřit si jedy, v tomto případě v podstatě volně dostupný pesticid. Státní veterinární správa ČR usiluje o obnovení jednání o omezení používání karbofuranu v ČR. V EU se již delší dobu uvažuje o jeho povolení maximálně pro moření osiva.

Navrhovaná opatření:

- * Vypracovat metodické doporučení k postupu policejních orgánů v souvislosti s řešením případů otrav volně žijících živočichů.
Odpovídá: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, spolupráce na úseku vzdělávání a metodické podpory: ministr životního prostředí, ČIŽP
Termín: 31. března 2007

- * Navrhnout v rámci trestního zákona kvalitnější formulaci skutkové podstaty trestného činu pytláctví podle ustanovení § 178a tak, aby tato skutková podstata přísněji postihovala pachatele, který se tohoto činu dopustí jako osoba, která má uloženou povinnost chránit životní prostředí.
Odpovídá: ministr vnitra ve spolupráci s ministrem životního prostředí
V rámci MV: odbor bezpečnostní politiky
Termín: 30. června 2007

V. Oblast vzdělávání příslušníků Policie ČR

Hlavním cílem v oblasti vzdělávání policistů v problematice životního prostředí bylo formulovat obsah a organizační formy, které v rámci systému vzdělávání poskytnou záruku odborné kvalifikace policistů v předmětné oblasti. Ekologická problematika byla zařazena do vzdělávání studentů středních policejních škol, stejně tak jako do vzdělávacího programu frekventantů základní odborné přípravy. Zformulovány byly výstupní kompetence policisty v oblasti ochrany životního prostředí, které byly zapracovány do obsahu odpovídajícího vzdělávacího programu (specializačních a inovačních kurzu).

Rámcový vzdělávací program pro základní odbornou přípravu policistů, platný od 1. 9. 2005, zahrnuje vzdělávání policistů v cílech:

Cíle naplněné	Předmět
je seznámen se způsoby páčání, odhalování a předcházení trestné činnosti, jejichž řešení je v působnosti nižšího organizačního celku	Právo
zná způsoby policejní práce, především metody odhalování a zjišťování pachatelů trestných činů používané na výkonných organizačních člancích služby pořádkové (dopravní, železniční) policie a preventivní opatření, kterými lze předcházet a zabraňovat jejich páčání (korektnost jednání s minoritami, komerční zneužívání dětí, ekologické problémy , rasismus)	Kriminalistika Psychologie a etika policejní práce
je seznámen se základními úkoly výkonných organizačních článků SPP a jednotlivce při vzniku MU; pátrací akce; uzávěry; živelné pohromy; katastrofy; havárie	Kriminalistika
je seznámen s vybranými trestnými činy a přestupky spáchanými ke škodě jiného, pro jeho národnost, rasu, původ, politické smýšlení nebo náboženské vyznání, včetně témat: extremismus, domácí násilí, rasismus, ekologie , duševní vlastnictví, drogy, sexuální zneužívání dětí a mládeže	Právo Psychologie a etika policejní práce
zná specifika těchto zákroků, oprávnění a úkonů: za účelem rozpuštění veřejného shromáždění; proti osobám požívajících imunit podle zákona nebo mezinárodního práva; oprávnění při zajišťování ochrany státních hranic; při ekologické havárii , dopravním neštěstí; v případě, že zákrok nezvládne vlastními silami nebo z důvodů uvedených v zákoně o Policii ČR; při náhlé nevolnosti; zranění či úmrtí občana; sebevraždě	Služba pořádkové, dopravní policie Střelecká příprava Zdravotnická příprava
je schopen plnit úkoly zejména při ochraně veřejného pořádku, ochraně života a zdraví občanů, předcházení a zabraňování trestné činnosti, odhalování a dokumentování trestných činů a přestupků	Právo Kriminalistika
umí zpracovat získaný poznatek o trestné činnosti (např. zneužívání dětí, ekologické problémy , rasismus, trestná činnost ve vztahu k minoritám apod.)	Psychologie a etika policejní práce

V Rámcovém vzdělávacím programu jsou v základní odborné přípravě k problematice životního prostředí zařazeny v osnovách problematiky:

- a) odborné praxe policistů pořádkové služby
 - první zásah na místě činu,
 - uzávěra místa činu při ekologické havárii,
 - ustanovení trestního zákona k trestným činům na životním prostředí – zejména při výcviku vyhledávání a zajišťování stop,

- ustanovení § 45 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích – na úseku ochrany životního prostředí formou zdokumentované oznámené události pro příslušný správní orgán,
 - při plnění prvotních a neodkladných úkonů v rámci trestního a přestupkového řízení,
 - hlásná služba,
 - spolupráce s integrovaným záchranným systémem – typové činnosti složek IZS
- b) odborné praxe policistů dopravní policie
- technický stav vozidel s návazností na vliv na životní prostředí,
 - zajištění místa dopravní nehody v souvislosti s vlivem na životní prostředí,
 - hlásná služba v návaznosti na integrovaný záchranný systém

V rámci Střední policejní školy Praha 9 – Hrdlořezy jsou organizovány přednášky k problematice trestné činnosti v oblasti životního prostředí v rámci výuky předmětu bezpečnostní příprava.

Ve specializačních kurzech středních policejních škol v Pardubicích a v Praze – Ruzyni jsou pro pracovníky služby kriminální policie a vyšetřování zabezpečovány přednášky zaměřené na environmentální kriminalitu, znalost operativní situace, přehled a rozbor právních předpisů pro životní prostředí, aplikaci trestního práva hmotného a na procesně právní hlediska při eliminaci tohoto druhu kriminality. Náplň přednášek je aktualizována podle trendu vývoje trestné činnosti na životním prostředí k novým formám trestné činnosti.

V předmětu operativně pátrací činnosti je ve všech typech vzdělávacích programů Střední policejní školy v Praze – Ruzyni, určených pro výše uvedenou cílovou skupinu, zařazen tématický celek vztahující se k odhalování, dokumentování a vyšetřování případů výskytu radioaktivních materiálů, chemických nebo biologických nebezpečných látek ve smyslu *Závazného pokynu policejního prezidenta č. 1/2004, kterým se stanoví postup v případech podezření z výskytu radioaktivního materiálu, chemické nebo biologické nebezpečné látky.*

V poslední době je aktuálně zavedena do předmětu právo a operativně pátrací činnost problematika správného postupu policejních orgánů u trestního řízení v souvislosti s dovozem a nakládáním s odpady.

V rámci vzdělávání posluchačů Policejní akademie probíhá výuka v následujících formách:

- a) V bakalářském studijním programu „Veřejná správa“ je v rozsahu 26 hodin vyučován povinný předmět „Právo životního prostředí“. V bakalářském studijním programu „Bezpečnostně právní studia“ je tentýž předmět ve stejném rozsahu vyučován jako povinně volitelný.
- b) V bakalářském studijním oboru „Bezpečnostně právní studia“ je v rámci výuky předmětů „Pořádková činnost policie, Dopravně bezpečnostní činnost policie a Činnost obecní policie“ vyučována činnost Policie ČR a dalších subjektů při likvidaci ekologických havárií.
- c) V magisterském studijním programu je v rámci předmětu Trestní právo 2 přednášeno téma „Ochrana životního prostředí prostředky trestního práva“.

V rámci celoživotního vzdělávání probíhá na Policejní akademii ČR každoročně kurz *Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví.*

Instrukčně metodická zaměstnání, pořádaná Úřadem služby kriminální policie a vyšetřování celorepublikově, jsou zaměřená na odhalování, dokumentování a vyšetřování trestné činnosti v oblasti životního prostředí. Program zaměstnání je zaměřen na aktuální problematiku, např. nelegální těžby dřeva v lesních porostech, nelegální nakládání s odpady, a

s tím související protiprávní jednání při odstraňování starých ekologických zátěží, při nákladné likvidaci ropných derivátů a PCB, problém autovrakovišť, závažných provozních havárií apod., dále hmotně právní a procesní aspekty trestné činnosti namířené proti životnímu prostředí, na oblast spolupráce regionálních útvarů služby kriminální policie a vyšetřování s pracovišti Kriminalistického ústavu Praha a na zajišťování některých úkonů trestního řízení ve smyslu trestního řádu.

Metodické doporučení k postupu policejních orgánů v trestním řízení v souvislosti s nelegálním dovozem a nakládáním s odpady, zpracované Úřadem služby kriminální policie a vyšetřování v březnu 2006, seznamuje příslušníky Policie ČR s oprávněním a činnostmi příslušných orgánů státní správy a Policie ČR po zjištění podezření z nelegálního dovozu odpadů.

Na základě usnesení vlády č. 1048/2000 o Státním programu environmentálního vzdělávání proběhl v roce 2003 e-learningový kurz „Environmentální minimum“, který absolvovalo více jak 200 zaměstnanců Ministerstva vnitra. Na základě přijatého **Programu environmentálního vzdělávání zaměstnanců Ministerstva vnitra v letech 2004 – 2006** a usnesení vlády č. 991/2003 byla tato problematika zařazena také do vstupního průběžného vzdělávání zaměstnanců Ministerstva vnitra.

Navrhovaná opatření:

- * V rámci základní odborné přípravy příslušníků Policie ČR aktualizovat výuku školních vzdělávacích programů v oblasti související s otázkami trestné činnosti na životním prostředí v souladu s novými předpisy a požadavky Policejního prezidia ČR.
Odpovídá: střední policejní školy MV, Skupina vzdělávání, služební přípravy a sportu Policejního prezidia ČR, Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, odbor vzdělávání a správy policejního školství
Termín: průběžně
- * V rámci specializačního kurzu SKPV, kódové označení P2/0001, aktualizovat výuku související s otázkami trestné činnosti na životním prostředí v souladu s novými předpisy a požadavky Policejního prezidia ČR. V rámci aktuálních specializačních kurzů pro policisty SKPV realizovat odborné přednášky prostřednictvím civilních lektorů, např. Ministerstva životního prostředí, České inspekce životního prostředí, Ministerstva zemědělství, Státní veterinární správy a dalších správních úřadů, pracujících na jednotlivých případech ochrany životního prostředí.
Odpovídá: Vybrané střední policejní školy MV, Skupina vzdělávání, služební přípravy a sportu Policejního prezidia ČR, Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, odbor vzdělávání a správy policejního školství
Termín: průběžně
- * Zajistit specializační kurz v oblasti životního prostředí jako profilující kurz, který by navazoval na specializační kurz služby kriminální policie a vyšetřování P2/0001. Kurz by zahrnoval např. tematiky: odpady, nezákonná těžba dřeva, nelegální obchod s chráněnými druhy živočichů a rostlin, další formy kriminality páchané na životním prostředí - kontaminace ovzduší, povrchových a podzemních vod, pytláctví.
Odpovídá: Střední policejní škola MV v Pardubicích, Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, Skupina vzdělávání, služební přípravy a sportu Policejního prezidia ČR, odbor vzdělávání a správy policejního školství
Termín: 30. června 2007

- * Zajistit odborná inovační školení k závažným formám trestné činnosti na životním prostředí, k jejímu odhalování, dokumentaci a vyšetřování pro základní útvary Policie ČR (služby pořádkové, dopravní, cizinecké a pohraniční policie) dle aktuálních předpisů.
Odpovídá: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, Skupina vzdělávání, služební přípravy a sportu Policejního prezidia ČR, ředitelé Policie ČR správ krajů (školní policejní střediska Policie ČR)
Termín: průběžně
- * Uspořádat společné semináře na úrovni jednotlivých krajů, kde si budou vzájemně předávat zkušenosti policisté a pracovníci veřejné správy, odborníci na ochranu životního prostředí a specialisté z krajských a okresních státních zastupitelství.
Odpovídá: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, ředitelé Policie ČR správ krajů
Termín: 31. července 2007
- * Do programu celoživotního vzdělávání Policejní akademie ČR zařadit kurz k ochraně životního prostředí.
Odpovídá: Policejní akademie ČR
Termín: 31. prosince 2007

K výše uvedeným se doporučuje spolupráce s Ministerstvem životního prostředí.

VI. Oblast mezinárodní spolupráce

IMPEL (Implementation and Enforcement of Environmental Law)

IMPEL je síť pro prosazování práva v oblasti životního prostředí, kterou tvoří státní instituce v oblasti životního prostředí převážně z členských států Evropské unie. Jejím posláním je pomáhat v rámci Evropského společenství při uplatňování legislativy v oblasti životního prostředí.²⁰

V České republice působí interní síť IMPEL při České inspekci životního prostředí. Pravidelných jednání IMPEL se účastní zástupci příslušných resortů (Ministerstva životního prostředí, Ministerstva financí – Generálního ředitelství cel, Ministerstva vnitra – Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, České obchodní inspekce, krajských úřadů a nevládních organizací. V roce 2005 proběhlo zasedání dne 4. listopadu, v roce 2006 dne 23. května a 23. listopadu.

Interní síť IMPEL vznikla jako výsledek twinningového projektu, sponzorovaného Evropskou unií, mezi ČIŽP a nizozemskými partnery *Integrované plánované prosazování zákonů o životním prostředí* v letech 2004 – 2005. Projektu se účastnila také Policie ČR. Pozornost byla věnována rozdělení pravomocí, spolupráci mezi úřady a školením. Vybudování sítě kontaktů mezi národními, regionálními, místními úřady a inspekčními orgány v oblasti ochrany životního prostředí (celními úřady, Policií ČR, Hasičským záchranným sborem ČR a orgány ochrany zdraví) by mělo usnadnit a formalizovat komunikaci. Součástí projektu byl školící program (pro pracovníky inspekce, Hasičského záchranného sboru ČR, Policie ČR, hygienických stanic, inspekce nemocí z povolání, Ministerstva životního prostředí, celníky) za poučení ze situace v Nizozemí pro řízení činností k prosazování environmentálního práva.

Vybrané projekty IMPEL probíhající v roce 2006²¹:

- * Revize IMPEL TFS (Transfrontier Shipment of Waste) manuálu „Praktická příručka pro zvládání nelegální přepravy odpadů“;
- * Projekt „Přeshraniční přeprava autovraků“;
- * Projekt sítě Green Enforce „Metodika inspekční činnosti na územích NATURA 2000“.

V oblasti mezinárodní policejní spolupráce probíhá výměna policejních informací prostřednictvím mezinárodních organizací INTERPOL a EUROPOL.

Navrhovaná opatření:

- * Zapojit se do činnosti interní sítě IMPEL při České inspekci životního prostředí.
Odpovídá: Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR
Termín: průběžně
Doporučeno spolupracovat s Ministerstvem životního prostředí

²⁰ blíže na <http://www.europa.eu.int/comm/environment/impel/>

²¹ blíže viz <http://www.cizp.cz>

VII. Závěr

Materiál aktualizuje opatření resortu vnitra v oblasti boje s kriminalitou páchanou na životním prostředí.

Jak potvrzují případy z poslední doby, například v oblasti neoprávněného nakládání s odpady, které mají někdy i charakter odpadu nebezpečného, má tato kriminalita i mezinárodní rozměr a prvky organizovanosti. Přes tyto skutečnosti, s ohledem na výši trestní sazby, jsou podněty v této oblasti kriminality prověřovány především na nejnižších stupních hierarchie policejních orgánů, kde policisté nemají potřebné znalosti a zkušenosti. V případech podezření z kriminality páchané na životním prostředí (§§ 181a – 181h trestního zákona), by měla být, vzhledem k náročnosti dokazování trestné činnosti na životním prostředí, jako věcně příslušná k prošetřování věci a prověřování věci určena výhradně Služba kriminální policie a vyšetřování Policie ČR. Ředitelství služby pořádkové policie a služby železniční policie připravilo návrh na změnu věcné příslušnosti uniformované policie na úseku trestního řízení. Je třeba přijmout návrh na změnu služebních předpisů, např. Závazného pokynu policejního prezidenta č. 130/2001 tak, aby věcná příslušnost ve věcech kriminality na životním prostředí byla od počátku přenesena z obvodních oddělení Policie ČR na Službu kriminální policie a vyšetřování.

Jak Policie ČR, tak Nejvyšší státní zastupitelství největší problém shledávají v aplikaci ustanovení §§ 181a až 181e trestního zákona, neboť v uplynulém období došlo k závažným škodám na životním prostředí, ale tomu neodpovídá počet stíhaných a odsouzených pachatelů. Současná právní úprava stěžuje možnost postihu osob způsobujících škody na životním prostředí. To ostatně vyplývá i z analýzy vývoje počtu zjištěných trestných činů podle statistik Policie ČR a počtu stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob podle statistik soudů a státních zastupitelství v letech 1995 až 2005. Ministerstvo vnitra připraví návrh změny trestního zákona, který by zpřesnil podmínky pro naplnění skutkových podstat trestných činů páchaných na životním prostředí podle § 181a - § 181e.

Nejzávažnější riziko v současné době představuje nelegální nakládání s odpady podle § 181e trestního zákona. Prvotním zájmem je zamezit jakékoli nelegální přepravě odpadů do České republiky. V tomto směru přijala opatření Služba cizinecké a pohraniční policie, která v rámci pohraničního odbavování a v pásmu do 25 km od státních hranic zaznamenává a podle možností dokumentuje podezřelé jevy a okolnosti nasvědčující nelegální přeshraniční přepravě odpadů do České republiky, i celní orgány. Prioritou Služby cizinecké a pohraniční policie bude spolupráce s celními orgány a výměna poznatků o možné nelegální přepravě odpadů, zintenzivnění kontroly nákladní dopravy do České republiky, spolupráce s Českou inspekcí životního prostředí.

V průběhu roku 2006 se řešil problém závažného ohrožení osob a životního prostředí při nálezů nelegálních skladů nebezpečných chemických látek a dalších materiálů v obci Libčany v Hradeckém kraji, v areálu elektrárny Chvaletice a v obci Slatiňany v Pardubickém kraji. V rámci hodnocení okolností vzniku těchto skladů, postupu veřejné správy a zasahujících subjektů při likvidaci nebezpečného materiálu (chemické látky, výbušniny, munice, radioaktivní látky apod.) se ukázalo, že orgány samosprávy na krajském stupni řízení ani v obcích nejsou schopny postupovat jednotně a že stávající legislativa týkající se činnosti samosprávy, nebezpečných chemických provozů a skladů, nebezpečných odpadů, činnosti integrovaného záchranného systému, krizového řízení atd. je pro tyto případy samosprávou aplikována rozdílně. Rovněž otázka účasti složek integrovaného záchranného systému na řešení likvidace nelegálních skladů a způsobu finančního uhrazení likvidace nebezpečných látek byla předmětem rozsáhlé diskuse.

Z hlediska účasti Policie ČR na zabezpečování ochrany a ostrahy prostorů s nebezpečnými látkami byly řešeny otázky výběru vhodného subjektu pro plnění tohoto úkolu. Byla i zvažována možnost většího využití civilní bezpečnostní služby, do objektové ochrany byla později zapojena i Armáda ČR. V rámci řešení těchto mimořádných událostí (v případě Libčan šlo dokonce o krizovou situaci, protože hejtman Hradeckého kraje vyhlásil stav nebezpečí) prováděných příslušnými tajemníky bezpečnostních rad krajů, zástupci samospráv a zasahujících složek vyplynul požadavek na Ministerstvo vnitra a Ministerstvo životního prostředí k provedení analýzy tohoto problému včetně stávající legislativy a vypracování jednotné metodiky pro činnost orgánů veřejné správy (zejména krajů a obcí), zapojení složek integrovaného záchranného systému s důrazem na prvotní zajištění možného úniku látek do okolí (včetně možné exploze apod.) a ochrany a ostrahy objektů, zapojení orgánů provádějících dozor nad ochranou životního prostředí a obyvatel, navržení vhodného způsobu finančního zabezpečení likvidace nebezpečných látek i v případě že není znám nebo je nedosažitelný vlastník nelegálních skladů apod.

Ve spolupráci s krajskými úřady provede Ministerstvo vnitra a Ministerstvo životního prostředí vyhodnocení problémů spojených se zajištěním a likvidací nelegálních skladů s nebezpečnými látkami včetně analýzy právních předpisů zejména pro případy, kdy majitel nebo původce těchto skladů nepostupuje podle stávající legislativy a míra ohrožení osob a životního prostředí vyžaduje provedení mimořádných nebo krizových opatření. V rámci Ministerstva vnitra je třeba vyjasnit působnost a kompetence Policie ČR k zajištění ochrany osob při likvidaci nelegálních skladů a způsob zajištění ochrany policistů před nebezpečnými látkami.

Nakládání s nebezpečným odpadem je spojeno s vynakládáním významných finančních prostředků, ať jde o jejich nákup nebo likvidaci. Převážná většina nebezpečných látek a nebezpečných odpadů je ve své podstatě zneužitelná. Rizika zneužití pak výrazně narůstají v nelegální sféře, popřípadě ve spojení s terorismem, který disponuje značnými finančními prostředky. Rozměry problematiky nelegálních chemických skladů přesahují obvyklá bezpečnostní rizika známá v České republice.

V případě, že nakládání s nebezpečnými odpady naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu uvedené v trestním zákoně, je orgán činný v trestním řízení oprávněn nebezpečné odpady zajistit jako věc důležitou pro trestní řízení. Je-li nebezpečný odpad zajištěn, bude třeba vyřešit otázku jeho správy. Jednodušší situace je, když nebezpečný odpad je zajištěn z titulu případného zabránění nebo propadnutí. Správa zajištěného odpadu se v těchto případech řídí zákonem č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů. Správcem je státní zástupce nebo soud, který rozhodl o zajištění, přičemž faktickým výkonem správy může pověřit zákonem vymezené subjekty. V případě, že jde o radioaktivní odpady, zákon počítá se speciálním správcem, kterým je Správa úložišť radioaktivních odpadů. Problematičtější je případ, kdy jsou odpady zajištěny pro účely dokazování, neboť na tento typ zajištění se zákon o výkonu zajištění nevztahuje. Nebezpečné odpady pak zůstanou u orgánů činných v trestním řízení. Tento stav je však považován za neúnosný, a proto Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Policií ČR vypracovalo návrh změny trestního řádu, ve kterém navrhuje, aby k dokazování byl použit pouhý vzorek nebezpečných látek a zbytek bude zlikvidován, a to i před vydáním rozhodnutí ve věci samé.

S řadou problémů je spojeno nakládání s autovraky, což vyplynulo ze závěrů společných kontrol Policie ČR a Magistrátu hl. m. Prahy v provozovnách nakládajících s tímto odpadem v roce 2005. Většina autovrakovišť je v současné době provozována jako živnost ohlašovací – volná. Základem problému, podle jakého zákona má provozovatel postupovat při nakládání s autovraky (zda pouze podle živnostenského zákona nebo i podle

zákona o odpadech) je i otázka, kde končí nakládání s odpady a kde začíná prodej použitého zboží, v našem případě znovu využitelných dílů z autovraků. V tomto směru by bylo potřeba jednoznačně vymezit nakládání s autovraky i z pohledu živnostenského zákona a výrazně zvýšit a zkvalitnit kontrolní činnost všech zainteresovaných složek ve všech provozovnách, kde dochází k nakládání s autovraky. Podle našeho názoru není dostatečně ošetřena pravomoc Policie ČR ke vstupu do ostatních prostor živnostenských provozoven, v nichž dochází k nakládání s odpady. Kontrolní pravomoci policie jsou omezeny oprávněním Policie ČR vstupovat v provozovnách určených pro nakládání s odpady jen do prostor určených pro zákazníky, což může komplikovat jejich činnost při hledání a identifikaci odcizených vozidel nebo jejich částí, které se často nacházejí v těchto provozovnách.

Problematika kriminality páchané na životním prostředí byla zařazena do programu vzdělávání studentů středních policejních škol, stejně tak jako do vzdělávacího programu frekventantů základní odborné přípravy. Policejní akademie ČR připravuje stávající i budoucí manažery ministerstva, Policie ČR, ale i dalších subjektů na řešení otázek souvisejících s ekologickou kriminalitou. Cílem pro příští období je aktualizovat výuku související s otázkami trestné činnosti na životním prostředí a zařadit do základní odborné přípravy speciální zaměření na kriminalitu páchanou na životním prostředí. Budou zformulovány výstupní kompetence policisty v oblasti ochrany životního prostředí, které budou zapracovány do obsahu odpovídajícího vzdělávacího programu.

Postup Policie ČR a společnosti Dekonta, a.s. jako vedlejší odborné složky integrovaného záchranného systému při řešení případů nelegálních skladů nebezpečných látek

Neoprávněné nakládání s nebezpečnými látkami a s nebezpečnými odpady má často povahu trestných činů. Zákon o chemických látkách, zákon o odpadech, zákon o vodách, zákon o obalech, činnost České obchodní inspekce a České inspekce životního prostředí stanovují podmínky, které zajišťují relativně bezpečné nakládání s těmito látkami. Nakládání s nebezpečným odpadem je spojeno s vynakládáním významných finančních prostředků, ať jde o jejich nákup nebo likvidaci. Převážná většina nebezpečných látek a nebezpečných odpadů je ve své podstatě zneužitelná. V České republice byly v roce 2006 odhaleny tři nelegální sklady nebezpečných látek. Nelegální sklady v obci Libčany, Chvaletice a Slatiňany mají několik společných aspektů:

- sklady vznikly nelegální likvidací nebezpečných odpadů a chemických látek,
- pro deklarování likvidace nebezpečných odpadů byly falšovány potřebné doklady nebo byla likvidace realizována nelegálně v plném rozsahu,
- docházelo k nezákonnému obohacování na fiktivní likvidaci odpadů,
- byla porušena základní pravidla pro skladování a manipulaci s nebezpečnými látkami,
- docházelo k nelegální výrobě chemických látek např. výbušnin a obchodování s nimi s potenciální možností jejich zneužití,
- potenciál skladů měl přinejmenším destruktivní charakter pro své širší okolí.

V nelegálních chemických skladech byly odhaleny vysoce toxické látky, bojové otravné látky a jaderné materiály. Území vyčleněné těmito sklady reprezentuje průmyslovou oblast, kde je řada chemických a petrochemických společností a obyvatel s chemickým vzděláním. I tato skutečnost vytvářela potenciál pro možné zneužívání kapacit a vědomostního potenciálu. V souvislosti s odhalením skladů vyvstaly otázky:

- jak je možné, že existence těchto skladů byla řadu let utajena před veřejností a orgány státní správy,
- chybí legislativní nástroje pro finanční řešení likvidace těchto skladů, neexistence legislativní podpory a jednotné metodiky - na rozdíl od zákona o vodách, který počítá s havarijními stavy a řeší i financování havarijního zásahu z fondů krajských úřadů, zákon o odpadech neumí takové situace efektivně řešit,
- obtížné dlouhodobé zapojení HZS do likvidačních prací.

Na odstranění závadného stavu se aktivně podílely příslušné složky IZS (Policie ČR, HZS), Armáda ČR, krajské a městské úřady, Státní úřad pro jadernou bezpečnost a Dekonta a.s. jako vedlejší odborná složka IZS.

V obou areálech (Libčany a Chvaletice) bylo nalezeno množství různých chemických látek se širokým spektrem nebezpečných vlastností, z nichž s ohledem na potenciální havárie jsou významné tyto typy:

- plynné látky v tlakových bombách, včetně látek toxických, hořlavých a tvořících se vzduchem výbušné směsi (fosgen, arsenovodík, oxid siřičitý),
- látky radioaktivní a jaderné, jako např. soli uranylu,
- látky vysoce hořlavé, uvolňující páry (i reakcí s vodou nebo mezi sebou), látky potenciálně samozápalné při styku se vzduchem nebo vlhkostí (např. kovový sodík a draslík),

- látky výbušné nebo tvořící explozivní směsi (pyrotechnické materiály, kyselina pikrová, hydrid sodný apod.),
- těkavé látky s toxickými nebo žiravými parami (kyselina fluorovodíková, chlorovodíková, dusičná, vodný roztok amoniaku),
- látky vzájemně prudce reagující nekontrolovatelnými reakcemi (např. směsi kyselin a hydroxidů, kyselin a peroxidů),
- látky vysoce toxické a ekotoxické, persistentní polutanty (např. DDT, sloučeniny těžkých kovů, PCB),
- látky se silnými oxidačními vlastnostmi (peroxid sodíku, vodíku, dusičnany).

Sklady chemikálií v Libčanech a Chvaleticích v sobě skrývají celou řadu rizik, z nichž nejzávažnější byla identifikována následujícími možnými scénáři:

- a) Porušení těsnosti obalů (včetně jejich rozbití), únik toxických či ekotoxických kapalin a par, intoxikace lidí a kontaminace životního prostředí.
- b) Samovolná reakce mezi nekompatibilními chemickými látkami doprovázená únikem toxických plynů či par a intoxikací pracovníků či obyvatel.
- c) Samovolná reakce mezi nekompatibilními chemickými látkami doprovázená explozí plynů či par, výbuch par hořlavých kapalin, popřípadě exploze neodhalené pyrotechniky či střeliva s rizikem zranění pracovníků.
- d) Požár skladu následovaný kontaminací životního prostředí.

Vzhledem k nebezpečnosti situace byl po vyhodnocení míry možných rizik stanoven následující čtyřstupňový bezpečnostní režim:

Stupeň 1

Popis: **základní stupeň ochrany** (manipulace se "standardními" chemikáliemi a nebezpečnými odpady, jejich inventarizace, třídění, přebalování, označování)

Stanovené OOPP: lehký protichemický oblek typu Tyvec, filtrační dýchací přístroj, protichemické rukavice a holínky

Složka: Dekonta

Stupeň 2

Popis: **zvýšený stupeň ochrany** (manipulace s látkami typu BCHL, jejich prekurzory, látkami na vzduchu a s vodou prudce až spontánně reagujícími, s neznámými látkami, tlakovými lahvemi, zbytky technologie apod.) Při zohlednění stavu jejich obalů.

Stanovené OOPP: přetlakový protichemický oděv typu OPCH 90, izolační dýchací přístroj

Složka: Dekonta, AČR, SÚJCHBO, HZS

Stupeň 3

Popis: **výbušniny, radioaktivní látky či jaderné materiály** (nález munice, výbušnin, radioaktivních či jaderných materiálů).

Stanovené OOPP: opuštění pracoviště, okamžité informování PČR i SÚJB

Složka: info dle povahy PČR, AČR, SÚJB, HZS

Stupeň 4

Popis: **havárie**

Stanovené OOPP: urychlená evakuace

Složka: HZS

Základním problémem řešení takových situací je časová a finanční náročnost. Na lokalitách, kde se nacházejí tisíce druhů chemikálií, probíhají veškeré činnosti za přísných bezpečnostních podmínek. Činnosti na lokalitách sestávají zejména z:

Identifikace - odebrání vzorku odborně způsobilou osobou a vypracování dokladů o odběru. Přeprava vzorku do certifikované laboratoře k analýze, vydání protokolu o identifikaci autorizovanou osobou, stanovení obsahu chloru a PCB (u kyselin stanovení pH), včetně návrhu na odstranění odpadu. V případě nálezu laboratorních chemikálií, jejich zařazení do skupin dle jejich stupně nebezpečnosti pro životní prostředí a člověka, detekce ionizujícího záření.

Inventarizace - označení obalu pořadovým číslem odebraného vzorku, zaevidování odpadu do seznamu pro potřeby PČR. V případě nálezu laboratorních anorganických a organických chemikálií provedení jejich fotodokumentace. V případě nálezu jiných (např. radioaktivních, jaderných, výbušných, infekčních) látek oznámení těchto skutečností odpovědným orgánům.

Manipulace - zpřístupnění a přemístění obalů s odpady pro jejich bezpečnou identifikaci, inventarizaci a dočasné uložení v objektu.

Přebalení - nahrazení obalů, nebo umístění poškozených nevyhovujících stávajících obalů do nových (popř. opakovaně použitelných, OVERPACK) odpovídajících shromažďovacích prostředků pro bezpečnou přepravu a manipulaci. Přelití kapalných nebezpečných odpadů z nevyhovujících maloobjemových obalů do odpovídajících shromažďovacích prostředků, s důrazem na jejich následnou bezpečnou manipulaci, dopravu a odstranění (rozpuštědla a kyseliny ve skleněných obalech s obsahem menším než 5 l).

Transport - naložení, přeprava a vyložení zainventarizovaných, zidentifikovaných, zmanipulovaných označených odpadů v souladu se zákonem o odpadech a mezinárodní úmluvou o přepravě nebezpečných látek ADR.

Odstranění - vlastní odstranění těchto nebezpečných odpadů ve schváleném zařízení.

Obec Chvaletice (územní působnost OŘ PČR Pardubice)

Dne 15. 6. 2006 v areálu společnosti AVOT s.r.o. Chvaletice došlo k pracovnímu úrazu při manipulaci s neznámou chemickou látkou. K řešení další činnosti a postupu Policie ČR z hlediska podezření, že se v objektu nacházejí nebezpečné chemické a výbušné látky byl svolán krizový štáb ředitele OŘ.. Vzhledem k možnému vyhlášení stavu nebezpečí dle § 3 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, jako bezodkladném opatření, kdy hrozí bezprostřední poškození lidského zdraví a životního prostředí a intenzita ohrožení nedosahuje značného rozsahu, bylo rozhodnuto o svolání schůzky v areálu AVOTU s.r.o. dne 16. 6. 2006 za účasti vlastníka AVOTU, ČIŽP, Městského úřadu Přelouč – obce s rozšířenou působností, Městského úřadu Chvaletice a Policie ČR.

Dne 16. 6. 2006 bylo prováděno šetření na místě události. Na venkovních plochách bylo zjištěno uložení obalů od chemikálií a několik barelů s neznámým obsahem, v budově č. 13 bylo uloženo velké množství organických a anorganických chemikálií. Jednalo se o nebezpečné odpady s vysoce toxickými vlastnostmi.

Z místního šetření byl sepsán protokol za přítomnosti ČIŽP, MÚ Přelouč, MÚ Chvaletice a Policie ČR. S ohledem na zjištěné skutečnosti bylo rozhodnuto o pokračování šetření dne 19. 6. 2006 za přítomnosti specializované firmy, která provedla odběry vzorků neznámých druhů nebezpečných odpadů. Přítomni se shodli, že na základě výše zjištěných skutečností bude objekt do dalšího šetření střežen bezpečnostní agenturou.

O zjištěných skutečnostech byl informován Krajský úřad Pardubice, společnost Dekonta, HZS Pardubického kraje a oddělení krizového řízení KÚ Pardubického kraje. Dne 19. 6. 2006 za přítomnosti výše uvedených došlo k otevření všech skladů, kde jsou uloženy chemikálie a zjišťování druhů nebezpečného chemického odpadu.

S ohledem na vývoj situace v areálu AVOT s.r.o. byl zřízen realizační tým Policie ČR s cílem dokumentovat trestnou činnost spojenou s uložením nebezpečného odpadu a zajištění součinnosti při dokumentaci a předávání potřebných informací se složkami provádějícími na místě identifikaci chemických látek včetně získávání poznatků a zajistit nepřetržité střežení objektu Policií ČR až do odvolání.

Dne 21. 6. 2006 na zasedání Bezpečnostní rady Pardubického kraje byla zřízena koordinační pracovní skupina, pod vedením ředitele HZS, ve které je Policie ČR zastoupena ředitelem OŘ PČR Pardubice. K realizaci opatření koordinační pracovní skupiny lze předjímat svolání a činnost krizového štábu ředitele OŘ, jako pracovního orgánu ředitele. Úlohu sekretariátu krizového štábu plní krizové pracoviště, které zpracovává informace k bezpečnostnímu režimu v průběhu likvidace nebezpečného chemického odpadu pro policisty zajišťující střežení.

Nepřetržité střežení objektu bylo zahájeno dnem 22. 6. 2006 dvoučlennými hlídkami Policie ČR. K zajištění činnosti ostrahy a její částečné ochraně byla na pokyn ředitele PČR Správy Východočeského kraje zajištěna mobilní buňka, jejíž základní vybavení zajistil vedoucí ekonomického oddělení PČR OŘ.

Od 1. 8. 2006 střežení objektu zajišťuje Policie ČR a Armáda ČR (1+2). Úkolem hlídky je zajistit ostrahu objektu a evidovat pohyb oprávněných osob v objektu zajišťujících likvidaci nebezpečného chemického odpadu.

Ve Chvaleticích byly nalezeny tisíce různých druhů chemikálií, mezi nimiž jsou látky vysoce toxické, bojové otravné, výbušné, oxidující a zdroje ionizujícího záření. Jako nejvíce rizikový byl vyhodnocen nález tlakových lahví s toxickými plyny. Celkový objem chemikálií je odhadován na první stovky tun.

V první fázi sanace areálu proběhla likvidace tlakových lahví s obsahem fosgenu a dalších toxických plynů za asistence HZS a Státního ústavu pro jadernou, chemickou a biologickou ochranu. Celkem bylo z lokality za přísných bezpečnostních opatření odvezeno více než 90 tlakových lahví. Součástí prací byl také vrtný průzkum zaměřený na identifikaci kontaminace zemin v areálu.

Mezi zvlášť nebezpečné odpady (jedy) patří mimo jiné ampula se strychinem a colchicinem. Tyto odpady (velmi nebezpečné jedy) byly naházeny mezi ostatními chemikáliemi bez jakéhokoli označení a zabezpečení. Pro tyto velice nebezpečné jedy byl pořízen ze strany zpracovatele trezor. Dále byly v rámci zahájení prací přemístěny jaderné materiály, které byly uzavřeny do zabezpečené oblasti tvořené místnostmi bez oken. Byly vyzvány oprávněné firmy, vybrané krajským úřadem, k odběru využitelných odpadů. Těmto firmám jsou v rámci inventarizace zasílány aktualizované seznamy odpadů k využití.

Obec Libčany (územní působnost OŘ PČR Hradec Králové)

Skládku nelegálního odpadu v Libčanech odhalil ÚOOZ Hradec Králové při vyšetřování trestné činnosti. I přes to, že občané Libčan na stav ohrožení upozorňovali orgány místní samosprávy, nikdo věc neřešil, až do doby, kdy případ začala vyšetřovat Policie ČR.

Dne 24. 4. 2006 zasedala k této kauze Bezpečnostní rada Královehradeckého kraje, na jejímž základě vyhlásil hejtman krizový stav „stav nebezpečí“.

Policie ČR OŘ Hradec Králové, poté začala střežit objekt firmy SNOG s.r.o. v obci Libčany. V tomto období bylo společností Dekonta odvráceno bezprostředně hrozící nebezpečí vzniku průmyslové havárie. Z důvodu množství naskladněného chemického odpadu, členitosti objektu a stavu „barelů“ ve kterých byly tyto odpady uskladněny, prováděla firma Dekonta „přebalování barelů“ do předepsaných plastových sudů.

V průběhu vyhlášeného krizového stavu „stavu nebezpečí“ bylo bezprostřední ohrožení vzniku průmyslové havárie odvráceno. Společnost Dekonta nadále v objektu

prováděla likvidaci nelegálního odpadu a dále detekovala veškerý chemický odpad pro potřeby Policie ČR ÚOOZ, ČIŽP a dalších institucí, tak aby byl jednak zajištěn důkazní materiál pro již probíhající trestní řízení vůči představitelům společnosti SNOG s.r.o. a dále pro stanovení odpovídajícího druhu konečné likvidace chemických odpadů.

Po ukončení vyhlášeného krizového stavu „stavu nebezpečí“, kdy již bylo akutní nebezpečí odvráceno, došlo i ke změně formy střežení objektu. OŘ PČR Hradec Králové od této doby (10. 5. 2006) začala objekt střežit formou nepravidelných hlídek. V denní době, kdy byly prováděny likvidační práce spol. Dekonta, byl objekt střežen formou operativních hlídek, které byly ve stanovených intervalech dislokovány na místě vždy po dobu cca. 2 hodin. Ve večerních a nočních hodinách a v době, kdy v objektu nevykonávaly likvidační práce, bylo střežení objektu zintenzivněno.

Od července 2006 byl objekt střežen nepřetržitě v počtu dvou policistů. Od 1.8.2006 se střežení provádí za pomoci příslušníků Armády ČR. Po dohodě s primátorem města Hradec Králové a místostarostou obce Libčany byl objekt technicky zabezpečen a byla zde umístěna mobilní stavební buňka, sloužící jako zázemí pro službu konající policisty a příslušníky AČR. Dále byla zavedena režimová opatření, tak aby byl maximálně eliminován pohyb nepovolaných osob. Ve spolupráci s HZS Královehradeckého kraje jsou nepravidelně prováděna měření stavu ovzduší, zda se v místech pohybu hlídek nenacházejí expozice nebezpečných látek.

V srpnu 2006 proběhlo posílení hlídek střežící objekty v Libčanech a Chvaleticích Armádou ČR. Vzhledem k tomu, že se skladiště nacházejí ve vzdálenosti asi 20 km od sebe, bylo „odtížení“ okresním ředitelstvím a správě Východočeského kraje velkým přínosem. Zde je třeba zdůraznit „odliv“ policistů na střežení. Vzhledem k dvanáctihodinovým pracovním cyklům a následné době odpočinku po službě (15-ti policistů) činí náklady 500.000,- Kč měsíčně na zajištění strážní služby nad předpokládaný limit u jednotlivého okresního ředitelství!

V rámci areálu Libčany bylo provedeno odstranění vysoce toxických a toxických látek identifikovaných v průběhu prací. Chemické látky zjevně ohrožující okolí byly přetříděny, přebaleny a inventarizovány. V rámci prvotního posouzení nebezpečných látek skladovaných v bývalém areálu Vertex provedla firma Dekonta rovněž orientační průzkum kontaminace zemin a podzemní vody. Byla sledována kvalita vody v okolních studních a v monitorovacích vrtech. Kontaminace zemin byla ověřena na základě vzorků odebraných z kopaných a zarážených sond. U všech vzorků zemin a podzemní vody bylo provedeno stanovení obsahu těžkých kovů, chlorovaných uhlovodíků a neplárních extrahovatelných látek. Bylo zaznamenáno významné znečištění zemin tetrachlorethenem, chloroformem a ropnými látkami. Dále je podezření na kontaminaci podzemních vod v areálu rtutí.

Práce na lokalitách Libčany a Chvaletice stále pokračují. Termín ukončení prací spol. Dekonta je odhadován na 2. kvartál 2007.

Závěr:

- * Policie ČR není tím hlavním subjektem, který by měl obdobné situace řešit – u těchto rizik je nutná zejména prevence (a tedy činnost příslušných „dozorových“ orgánů ochrany životního prostředí, živnostenských úřadů apod.).
- * Specifickým problémem zůstává nedostatečná vybavenost příslušníků Policie ČR ochrannými prostředky.
- * Velká zátěž pro útvary Policie ČR (finanční a personální), které se podílejí na střežení, tj. na úkor běžného výkonu služby.

- * Z výše uvedeného vyplývá potřeba analyzovat oba případy a zpracovat metodiku pro obdobné situace formou typové činnosti složek integrovaného záchranného systému.